

6
MAY
BER
6

ROMAN

No

2

Paul Sepp,
Draamastudio teatri peanäitejuht,
25 aastat laval.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG"
TALLINN, 1931. A. X. AASTAKÄIK.

Hind 40 senti.

ROMAAN Nr. 2

SISU:

- Friedrich Jakobsen: Habiplekk.
 P. Grünfeldt: Vaene.
 P. Grünfeldt: Metsakohin.
 Rabindranath Tagore: Kaotsiläinud varandus.
 F. S: Henry Ford.
 Jean Gantelle: Tunnusmärgid.
 Eduard Wöhrmann: Tema armastab mu laule.
 G. Engelsmann: Vennad.
 Otto Hermann: Salavõrgud.
 Tõtt ja nalja.

„Romaan'i“

uued, osaliselt alandatud tellimishinnad 1931. a.:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 7.50
9 „ (18 „)	6.—
6 „ (12 „)	4.—
3 „ (6 „)	2.—
2 „ (4 „)	1.50
1 „ (2 „)	—80
Üksiknumber	—40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Müürivahe 16. Tel. (2)12-53.

Mõistatus.

Nr. 2 (212)

Seadnud Em. Gutmann.

Millise Juh. Liivi luuletise algus on siin peidus? Lahendada kuninga kõnnaku abil.

	len		i	na		li	
va	vad	da	mu	gav	vä	hi	tae
	ved	vai	liiv	vai	it	vas	
män	le	fü	kus	ja	pil	vi	ne
ta	ni	hää	hed	gab	võ	an	jõu
	nfi	liiv	nõm	le	al	sas	
mets	ja	sam	kus	me	äär	de	fi
	mal		tee	vai		ku	

Lahendus ilmub Romaan nr. 5 (215)

Aug. KRISTALL'I keelpillide töökoda

V. Pärnu mnt. 12, tel. 32-21. Kõige vanem ja suurem Eestis, valmistab viiulid, altod, celloid, kontrapassid, gitarred, mandolined, balalaikad, tsitrid, keeled ja kõik üksikud osad; parand. ruttu ja hästi.

Mõistatuse lahendus.

Nr. 21. (207).

116	43						
30	17	46	59	32	19	44	57
15	48	31	18	45	58	21	42
4	29	60	47	20	33	56	65
49	14	3	6	63	66	41	22
28	5	68	61	34	1	64	55
13	50	7	2	67	62	23	40
10	27	52	35	8	25	54	37
51	12	9	26	53	36	39	24
11	38						

Alates Nr. 1 saame ratsamehe kõnnaku abil järgmise Juh. Liivi luuletuse:

Oleks mul üks ahi,
 Väike ahjuke;
 Oleks mul üks kammer,
 Väike kambrike.

Paneks ahju kütte,
 Istuks paistele,
 Kutsuks oma Miina
 Enda kõrvale.

Miina on nii ilus,
 Helde, tasane, —
 Ja kui armas pilk tal,
 Silm nii sinine.

Juh. Liiv.

Ostudel ja järelepärimistel nimetage „Romaan'i“.

Romaan

Nr. 2 (212)

Jaanuar 1931

X. aastakäik.

Häbiplekk.

Saksa kirjaniku **Friedrich Jakobsen'i** romaan.

2

Nad vaikisid mõlemad ja mõtlesid oma mõtteid. Peatõendusest, naasklist, ei kõnelnud üks ega teine. Oli imelik, kuid nad hiilisid sellest mööda, nagu oleks see nõidus olnud.

Lõpuks võttis Kunze veel kord sõna: „Sooviksin heameelega, et kingsepp vabaks saab. Kogu elu on rikutud ja ometi on võimalik, et keegi teine on süüdlane. See võib inimese hulluks teha. Kuid kes — kes? Kui võite mulle vähemagi jälje näidata, tahan seda veel täna, kolme aasta pärast, verikoe-rana nuuskima hakata. Sest Annemarie on teil mõtetes ja vangi tüdart ei või teie kotsida.“

Vana habemik tõusis ja tõmbas mõõgarihma koomale.

„Kuulake, kuidas torm vilistab? See on kelmide õõ. Lähen veel veidi metsa ja teie võiks mind saata, sest „Kõrge Kuuseni“ on meil üks tee.“

Seal tuli Annemarie jälle sisse ja aitas vahtmeistrile palitu selga.

See naeratas veidi, noogutas ilusale tüdrukule ja ulatas Gustavile käe. „Noh, ehk on siiski parem, et lähen üksi. Kui Timpe hütab, preili, siis ei ole teil vaja kohe kuulda — kolme külalist härradetoas võib ta üksi teenida.“

Nii jäid mõlemad noored inimesed mõneks minutiks kokku ja Annemarie võttis rätiku, et puhvetilauda pühkida, kuigi seal plekke ega tolmu ei olnud.

Noor mölder aga vaatas ta usinaid, tuku-suvaid käsi. „Sinna tuleb siiski sõrmus,“ ütles ta.

„Ma ei usu seda, Gustav, liig palju on teel ees. Kas arvad, et mul ei ole kõrva, et ma ei kuule, mis inimesed kõnelevad? Kõrval vaidlevad nad mu isa kohtuloo üle ja kui

ma sisse lähen, jäävad nad vait. Kui nad talle head sooviks, ütleks mõni mulle mõne troostisõna. Kuid ma tean, kuidas lõpeb ülehõime kohtuistung — see on veel viimane leek, siis tuleb igavene õõ.“

„Usun su isa süütust, Annemarie.“

„Jumal olgu tänatud, muidu oleksin ammu vette läinud. Kuid sind ei ole kohtu kutsutud ja kui nad sind kuulda tahaks, ei võiks sa midagi öelda. Tahaksin, et kõik oleks mööda, see teadmatus on hullem kui aeglane suremine.“

„Ja kui ta vabaks saab?“

Annemarie istus toolile, millel oli istunud vahtmeister ja pani käed kokku.

„Jah, Gustav, mis saab siis? Varemalt arvasin, et vanglas on ahel jala küljes ja selle otsas kuul. See ei ole nii, isa kirjutas mulle; aga kui ta vabaks saab, tõesti vahaks saab — “

Annemarie lõi käed näo ette ja hakkas nutma.

„Gustav, ahel ja kuul on siis ikkagi olemas ja mitte enam müüride taga, vaid inimeste ees ja kuni igavikuni. Kas sa ei tea — vana puurauja, kelle nad hiljuti matsid? Nad nimetasid teda Hans Tapjaks. kuid mitte sellepärast, et ta ise oleks kedagi tapnud, vaid ta isa pidi tapnud olema ja ta ei võinud oma süütust tõendada. Suures linnas unustavad inimesed ruttu, sest seal tulevad uued kuritööd peale, kuid meie üksikus kingsepahüttis asub needmine ja kes sealt tuleb, võtab ta ühes.“

Fritz Timpe hüüdis: „Annemarie, härrad tahavad minna! Ruttu!“

Ei olnud enam nii paljugi aega, et mõlemad tiksteisele kätt oleks ulatada võinud. Oli kuulda, kuidas doktor juba eeskojas kassukat otsis.

See ei olnud mugav õllejoomine härrade-toas, kuigi venis nagu tavalikult kella kaheksani. Peale kohtulugu oli kõneldud jahist ja ülemmetsnik oli kutsunud ametkonnakohtuniku pödrajahile ning kui doktor ka kaasa tahtis teha, oli ta saanud kuulda mõnesuguseid teravaid märkusi haavililaegute mõjust ja mis sellest välja tuleb.

See oli silitud ta otsuse vastu Riemanni asjas ja et ülemmetsnik ja ametkonnakohtunik jälle ühel arvamisel olid, sai doktor lõpuks külmad jalad ega suutnud nelja õlle-mõötugi tühjendada.

Väljas mindi lahku. Doktor Bergeril oli ainult mõni samm ta ilusa majani turuplatsil, milles oli nii palju tubasid, mis ootasid noort-perenaist. Ametkonnakohtunik Wulff sammus üksikusse lossikesse, mis vaatas üle linna, kus varesed sama palju vaidlesid nagu parteid ja armastusest ei olnud seal juures ialgi juttu.

Ülemmetsnik Eichleril oli kõige pikem tee. Ta pidi üles mägestiku seljale ronima, Gröde vaesete onnide vahele, kus valitsus oli määranud talle ametliku elamu. See oli ehitatud Norra palgimajade eeskujul ja mugavalt soe; kuid suur üksildus ajas teda aegajalt Thalheimi ning igaks õllejoomiseks kulus pooleteisetunniline rännak.

Linnakese värava ees vaatas ta ringi.

Lumetuisk oli möödunud ja tuul oli vaikunud, kuid taevast oli ikka veel täis raskeid pilvi ja ööseks oli kindlasti uut lund oodata. Mäed olid küll veel nähtavad valgete veerude ja mustade kuusemetsadega, kuid see oli segane ja ebasõbralik pilt ja üksilduses ei paistnud ainustki tulekuma.

„Pagan võtaks,“ urises Eichler, „sooviksin, et oleksin juba kodus!“

Ta toetas kindlasti kepile ja hakkas aeglaselt läbi lume astuma.

Seal tuli keegi talle järele ja kui ta ümber vaatas, oli see Gustav Jahn, Orumöldri poeg.

See noor mees oli Eichlerile ikka väga hästi meeldinud. Metsniku maja ja veski olid üksteisest vaevalt veerandtundi eemal ja kuigi vana mölder ei olnud akadeemilise haridusega isik, peeti teda ometi targaks mehiks, kellega läbi võis käia. Jahi ja metsaasjanduse vastu ei tunnud ta küll huvi, kuid selle eest austas Gustav rohelist värvi ja kui asi oleks läinud ülemmetsniku meele järele, oleks Oruveski tulevik nõrgal alusel seisnud.

Kuidas olud olid, pidi poeg isa jälgedesse astuma ja inimesed kõnelesid juba sellest,

et vana mölder annab veski käest ja läheb linna.

Siis pidi Gustav muidugi abielluma.

Ülemmetsnik ootas ja teretas noort meest avameelse rõõmuga. Peale sõjaväeteenistust ei olnud ta sellele küll enam „sina“, aga eesnimi oli vanast harjumusest alles jäänud.

„See on kena, Gustav, nüüd võib ometi mõni sõna juttu ajada. Mis asjaõidendus ajas teid selle lumetusiga Thalheimi?“

„Rukkiäri, härra ülemmetsnik.“

Eichler naeris. „Noh, seda vanamees ei luba. Kui Timpe juurest lahkusin, heitsin juhuslikult pilgu kõrtsiruumi. Mulle näib, et istusite seal ja mitte päris üksi.“

„Ei — olin vahtmeister Kunzega koos.“

„Nii — hm. Siis peab Kunze muutunud olema. Arvan, et ta kandis naiseseelikut. Gustav — Gustav, mis sellest saab?“

Teine vaikis ja astus lumes.

„Vaadake,“ jatkas ülemmetsnik, „olen teile poolenisti onu ja võin enesele midagi lubada. Oletame, et vanamees aasta pärast veski käest annab, siis olete oma peremees ja võite ümbruskonna tütarde hulgas valida. Annemarie on tubli tüdruk, kes kaalub raha-koti üle; kuid õelge ise, Gustav, kas on mõeldav, kas võib abieliu vangi tütreaga õnnistuseks saada?“

„Isa mõistetakse vabaks,“ ütles Gustav tasa.

„Võib juhtuda, võib ka teisiti tulla — kõik oleneb ühe närukaela tunnistusest. Kuid oletame kõige soodsamat — kingsepp mõistetakse vabaks. Teie ise usute muidugi ta süütust ja ma ei taha ta peale kivi heita. See on ainult kaks ja ametkonnakohtunik on ehk kolmas. Kuid Thalheimis on kaks-tuhat elanikku ja Grödes on kolmsada niinimetatud hinge ja iga vana naine tuleb kahekordselt arvata. Oruveskis jahvatavad kivid — ütlen teile, Gustav, teie ja teie naine satuksite hullemate kivide vahele.“

„Seda ütleb Annemarie ka, härra ülemmetsnik.“

„Siis ei ole ta ainult tubli, vaid ka mõistlik. Ja teie, Gustav, ei tohiks enesele häbi teha lasta.“

Noor mölder ajas enese sirgu. „Ma ei tahagi, härra ülemmetsnik. Sõdurielu õpetab end kokku võtma ja silmi lahti tegema ja ma ei ole tahtetu, kes laseb kõik sündida. Ma leian õige tegija ja saadan ta kohtu ette. See võtab ehk aega, kuid Annemarie on noor ja meie võime oodata.“

Vanamees raputas pead. „Gustav, Gustav, selle silla üle ma ei lähe! Riemannil oli tubli kaitsja, kui aga üks tõendus teise jä-

rele ette toodi, langes ta kokku ja veendus kaebealuse süüst. Kui nüüd ülehomme see närukael, see Hecker, tuleb ja vannub, et kingsepp kogu öö temaga koos oli ja kui ülehomme teie isa ütleb, et ta on ehk üksinud, siis vabastavad ta ehk vannutatud mehed, kuid naaskel jääb ikkagi, mis ju kuulub kingsepale ja mis lebas surnukeha kõrval. Mis esitas Riemann, Gustav? Ta ei teadvat, kuidas naaskel sinna sattunud, ta olevat vist varastatud ja siin olevat tege- mist nähtava kättemaksuga. Issand jumal, see on ju läbipaistev, siis peaks vähemalt kedagi nimetama, kes sarnase armetusega hakkana võis saada!"

"Hecker," ütles Gustav süngelt.

Ülemmetsnik jäi seisma. "Kuulge ometi! Hecker tahab ju vanduda, et oli kogu öö kingsepaga koos!"

"Jah, härra ülemmetsnik, nad võisid küll koos jahile minna ja läksid siis lahku! Hecker on kardetav salakütt, tema ja Waltheri vahel oli verine vaen. Ma kujutlen asja niiviisi: Kingsepahüti läheduses satuvad Walther ja Hecker kokku; viimane annab esimese paugu ja tapab metsavahi. Siis tuleb talle mõte asja kingsepa peale veeretada. Ta jookseb hütti, teel näeb teda mu isa, kes peab teda ebamäärases kuuvalguses Riemanniks, toob naaskli —"

"Stop!" ütles Eichler. "Toob naaskli! Kas naasklid põrandal ringi lebavad?"

Gustav muutus ägedaks. "See läks kergesti, härra ülemmetsnik. Hütt oli tühi, sest Annemariel oli tookord koht ja uks seisis ööseti lahti. Hecker, kes seda teadis, läks sisse ja võttis naaskli töölaualt. Kuu oli ju küllalt valge. Nüüd kuulake edasi: Öösel tuleb kingsepp koju ja heidab voodi. Järgmisel hommikul leitakse laip, Riemann võetakse vahi alla ja ta ütleb muidugi, et oli Heckeriga jahil. Mis ei tehta, kui asi puutub elusse. Küll Hecker ta välja valetab ja ütleb, et nad jäivad kokku. Kuid Hecker on kadunud. Alles vanglas saavad nad jälle kokku, ja kuigi ma ei usu, et Hecker asja üles võttis, kuid talle on siiski meelepärane, mis kingsepp ta käest tahab, sest selle läbi pääseb ta kahtlusest."

Ülemmetsnik raputas kogu aeg pead ja ütles õhinas uuesti "sina". "Gustav, mu poiss, seal on jälle kord näha, kui pime-daks teeb armastus inimese. Sa tahad absoluutselt oma tüdruku isa puhtaks pesta ja veeretad talle vaeleandele meelitamise patu kaela. Sest kui mõlemad tööpoolest kogu öö koos ei olnud, siis vannub Hecker valet, kui tõendab vastupidist. Mulle näib,

et on parem, kui nad kokku jäävad ja Hecker õigust vannub, sest siis ei või Riemann tööpoolest mitte mõrtsukas olla. Nii, nagu sina harutad, jääb kahtlus suuremalt jaolt kingsepale ja ühelt jaolt ta seltsilisele, vaeleandele meelitamine on veel peale selle."

See oli nii selge, et laps seda võis mõista ja Gustav nägi küll, et oli õhinas liig kaugele läinud. Kuid armastus on jonnakas ja tahab õigust saada. Mis küsib armastus loogikast! "Ta on siiski stütu," ütles ta, "kui asi nii ei olnud, oli ta teisiti."

Vahepeal jõudsid mõlemad "Kõrge Kuu-seni" ja seisatasid uuesti, sest see oli koht, kust päeval ja päikesepaistel oli ilus vaade. Ees oli Gröde mägestiku harjal korratu hunnik tumedaid onne, mida ümbritsevad pihlakad ja kõverad viljapuud; paremal voolas oja läbi sügava oru ja pani vana Oruveski rattad käima; pahemal, üleval metsaserval, lebas üksik kingsepahütt.

See oli sõbralik ja rahulik vaade sinise suvetaevaga, kuid avaldas nüüd halli ja üksikut muljet, mida ei varjanud isegi öö, sest üle mägestiku tõusis kuu ja ainult pilved tumestasid veidi ta kuma.

Ülemmetsnik vaatas kella. "Künne," ütles ta, "mu naised ootavad mind juba koju. Teie juures veskis põleb veel tuli."

"Isa loeb palju, härra ülemmetsnik; tal on halb uni."

"See tuleb aastatega. Mina magan ise nagu kott."

Ta tahtis jumalaga jätta, vaatas aga siis teisele poole, kus seisis pime kingsepahütt. See seisis tüljalt ja lukustatult seitsaadik, kui Riemann istus vanglas, sest Annemarie tuli ainult aegajalt, et seal veidi korda teha. Ta oleks väikese elamu heameelega maha münud, kuid Gröde elanikkudel oli kõikidel katus pea kohal ja pealegi tunti õudust tapmispaiaga vastu.

"Loodetavasti põleb seal varsti jälle tuli," pomises ülemmetsnik, et midagi lohutavat öelda.

Gustav ohkas. "Inimesed näevad juba nüüd kõiksugu asju. Nad arvavad, et siin vaimud pesitsevad."

"Naiste jutt, Gustav! See tähendab — pagana pilhta! — nüüd nägin ka mina midagi välkuvat."

"Kuu särab akna ruututel, härra ülemmetsnik."

"Võimalik. Nii siis head ööd, Gustav ja tervita isa. Ta ei tohiks nii palju kalend-reid uurida. Uni on maailmas kõige kallim vara."

Nad läksid lahku, üks küla poole, teine alla orgu. Tuul oli nüüd täielikult vaikinud.

Oli olnud iseäralik pähepiste, et kingsepa-hütt oli ehitatud külast eemale ja metsaser-vale, nii et ta sobis paremini metsavahile kui käsitöölisele; kuid see idee oli olnud juba Riemanni isal ja ta teadis ka, mispärast. Sest salaküttimine oli sel perekonnal juba mitu sugupõlve veres ja seitsaadik kui Ja-kob Riemann istus vanglas, oli metsaamet-nikkudel parem põli.

Inimesed ei suutnud sellepärast mõista, et ülemmetsnik Eichler hukkamõistetud poole näis hoidvat ja mitte täielikult ta süüdi ei uskunud. Eichler ei teadnud isegi põhjust ja arvas, et ta tunded talle seda ette kirjuta-vad. Igatahes oli ka vahtmeister Kunze tema mõju alla sattunud ja ametkonnakoh-tunik Wulff oli kolmas selles liidus.

Nad läksid küll igatks oma teed ja sel-leks olid neil omad erilised põhjused; vana vahtmeister aga, kes raiooni kõige paremini tundis ja kes igalpool leida oli, ütles aeg-ajalt midagi selgemat.

Ümbruskonnas ei olevat kõik korras, ar-vas ta. Keegi tundmatu käivat ringi ja asi ei olevat palju muutunud, kuigi Hecker kadus ja Jakob Riemann Neustadti müüride taga istus. Kuid ajajooksul saavat ta kõigi jälile.

See novembriöö oli nagu loodud, et kõik-sugu tähele panna. Eriti Gröde elanikud valmistasid vanamehele muret; nende hul-gas oli palju vaeseid inimesi, inimesi, kes ei varasta ainult päevi, vaid ka teisi asju, inimesed, kellest võis halba uskuda.

Kunze läks kingsepahüti sihis. Metsa-kaitse ei olnud just tema asi, kuid oli juba juhtunud, et ta leidis kusagil lõppenud ja okstega kinnikaetud jahilooma ja see langes asjade sekka, mis ümbruskonnas „korras“ ei olnud. Algul tuli ta sihile, kus tookord oli sündinud tapmine. Koht oli tal hästi meeles, sest sihiserval seisis vana tamm ja tema juurte vahel oli leitud metsavaht Waltheri laip. Seal oli kingsepahütini um-bes sada sammu.

Nüüd oli seal palju lund.

Kuid lumetuisk oli mööda ja ka tuul oli kadunud ning mägestiku kohal tõusis kuu, valades valgust lumistele kuuskedele ja kui seda kõike kujutleda kevadeööl, siis võis too tapmiseöö sarnane olla. Tookord, kui vana mölder Jahn oli kingseppa jooksmas näinud.

Kunze oli kutse poolest öine jalutaja ja tal olid silmad nagu öökullil. Ta arvas um-bes kahekümne sammu kauguse ja kujutles, kui sealt keegi mööda jookseks. Oh, ta tun-neks ta ära! Kuid mölder oli terve päev veskis, rikkus öhtul lugemisega silmi, see oli kõik muu kui metsainimene loodusmeel-tega.

„Vaata, vaata,“ ütles vahtmeister enda-misi, „see on alles lugu — pagana lugu. Kindlasti vandus ta puhta südametunnistu-sega, kuid öö petab inimesi!“

Siis läksid ta mõtted mujale.

Seal olid jäljed lumes, juba poolenisti se-gased ja täis tuisatud, kuid veel kaunis värsked ja jäljed jooksid tapmiskohast king-sepahüti suunas.

Siin oli siis alles hiljuti keegi olnud.

Vist keegi Grödest, sest need luusisid igalpool ringi. Tühjas kingsepahüti oli vae-valt midagi võtta ja jäljed viisid maja juure, vahtmeister võis neid täpselt jälgida.

Siin oli keegi akna all seismud.

Kunze astus lähemale ja surus näo vastu ruutusid. Kuuvalgus langes ta kiivritipule. See sündis sel silmapilgul, kui all maan-teel mõlemad teised mööda läksid ja üle-metsnik nägi millegi välkumist.

Maaailmas ei ole midagi üliloomulikku.

Mis vahtmeister läbi ruutude kuuvalges toas nägi, ei olnud ka sugugi üliloomulik või tondilik, kuid see oli väga kurb, sest tööriistade juure kuulub ka töötav käsi, muidu näib kõik nagu haud või surnuväli.

Jakob Riemanni töököda oli just akna all olnud. Kõrgel astmel seisis veel kingsepa-pink, selle kohal rippus klaaskuul, akna-laual olid viilid, haamid, pigitraadid, tikud ja nahatükid.

Ainult naaskel puudus.

Muidugi, see oli prokuratuuris, hoolsalt sisse pakitud ja aktinumbriga varustatud; ükski inimene ei olnud sellele mõelnud, et ta veel päevavalgele tuleb. Kuid ülehomme, kui kaksteistkümmend meest kokku astusid, pidi see sündima.

See oli imelik. Asi oli surnuks tehtud ja sellest kohast hoiti eemale; nüüd, mil kõik jälle elavaks muutus, käis tundmatu ümber arvatava mõrtsuka maja, nagu oleks saanud südametunnistus jalad ja oleks rändama ha-kanud.

Vahtmeister tundis seljal külmavärinaid. Ta oli pika tegevuse ajal mõndagi õppinud, ta teadis ka kurjategija hingeelust veidi; talle ei olnud teadmatu, et tegukoht on magneet.

Kuid ainult järgmistel päevadel, nii kava

kui leidub veel jälgi. Kui täna, aastate järele, veel keegi selle koha üles otsis, siis tegi ta seda hirmust ülehommse ees, mil surnukehad välja kaevati.

Kaua Kunze nende mõtete juures ei peatanud. Ta oli teoinimene ja tahtis kindlaks teha, kuhu jäljed edasi viisid.

Ta võis neid jälgida üle lumise mäeveeru kuni alla maanteeni.

Kuid seal oli palju saanijälgi, hobusekapjade ja inimjalgade jälgi; seal läksid jäljed segi ning isegi indiaanlane ei oleks neid lahus hoida suutnud.

Vanamees seisatas ja vaatas Gröde poole üles.

„Blokkmajast“ — nii nimetati ülemmetsniku elamut — paistis veel tuli. Muidu oli kõik pime ja onnid näisid mustad tombud valges lumes.

„Ja ühe katuse all istub ta seal siiski!“ urises valitmeister.

— — —

Lohutav valgus ta kodust oli ammu juba paistnud ülemmetsnikule ja ta rõõmustas sooja toa üle. Naine ja tütar ootasid teda, sinna juure tass teed ja ta pikk piip.

Jah, selles üksilduses tuli vaeva näha, kui tuli himu õlut juua!

Ta jõudis õue ja nägi vana naist ukse ees seisvat, kõhna naist, tumedate näojoontega. Ta külmetas ja oli käevarred põlle sisse mähkinud, kuid ta seisis paljapäiselt ja juuksed langesid talle nagu lina otsasisele.

See oli ülemmetsniku naabrinna, lesk Martha Walther, tapetud metsavahi ema. Ta elas väikeses, armetus onnis ülemmetsniku maja naabruses ja sai vallalt toetust. Poja surm oli seganud ta mõistuse ja järele jätnud suure vaenu — kingsepp Riemanni peale.

Eichler kõnetas teda. „Mis teete siin, naabrinna? On juba hilja.“

„Ootasin härra ülemmetsnikku.“

„Siis oleksite pidanud sooja tuppä minema!“

Naine pomises midagi arusaamatut heledast lambist ja pimedast ööst ja see kostis nii, nagu oleks öö ja pimedus ta paremad kaaslased. Ka onnis istus ta tundideviisi ilma valguseta.

Nüüd hakkas ta segaselt kõnelema ja küsima. Kuulujutt sellest, et protsess kingsepp Jakob Riemanni vastu uuesti üles võetakse, oli ka Grödesse tunginud, kuid lese Waltheri vaeses peas kujunes see sündinud tõsi-

asjaks ja ülemmetsnik oli tema arvates asja taga.

„Ilmas ei ole enam õigust,“ ütles ta. „Kingsepp pistis mu poisi naaskliga surnuks ja pidi selle eest halli igavikuni istuma. Kuid nüüd lastakse tal joosta ja mul ei jää muud üle, kui ise kätte maksta ja kingsepa-hütt põlema pista.“

Eichler katsus õnnetut rahustada. „Nii kaugel asi veel ei ole,“ ütles ta. „Kohtuhärrad astuvad alles ülehommse kokku ja küll siis selgub, kas kingsepp on süüdi või süütu. Praegu istub ta veel vanglas ja kannab rasket ahelat käte küljes.“

Seal naeris naine vaimuhaige viisil. „Tean seda paremini, härra ülemmetsnik. Tulen metsast, kus hagusid korjasin. Kingsepp ei istu enam vanglas, vaid hiilib hüti ümber ringi ja ei saa sisse, sest uks on lukus. Aga kuigi ta sisse pääseb, see ei aita talle, siis põletan ta maha, sest et mu Joosepi surnuks pistis.“

Mõlemad naised sees olid kuulnud ülemmetsniku häält ja tulid uksele. Nüüd jooksis vanaeit minema, sest ta kartis proua Eichleri, kes luusimist ei sallinud.

Sees vabastas ülemmetsnik end pealisriietest. Ta istus nüüd toakingades, imes pikka piipu ja jõi teed, mille oli valmistanud ta blond tütreke, kes ta südamele väga lähedal oli. Kuid lugu lese Waltheriga käis tal peas ringi ja ta jutustas ta kõne.

„Lõpuks võib ta veel ühiskonnale kardetavaks saada,“ ütles ta. „Vana kingsepa-hütt ei ole ju palju väärt, kuid sarnased pead paiskavad kõik segi ja ma ei tahaks ometi heameelega punast kukke omal katusel näha.“

Proua Eichler teadis nõu. „Kõnele selle üle doktor Bergeriga. Kui see annab otuse, siis peab vald vastu tulema ja naisele oleks see kõige parem, kui ta kuhugi mahutatakse.“

Ülemmetsnik suitsetas nagu korsten. „Tahan sulle midagi öelda, Juule, kuid see olgu saladus. Doktor ja ta retseptide eest ei anna ma midagi, see teeb mõistliku inimese hulluks. Meelsamini pöördun ametkonnakohutniku poole, see on mees!“

„Kuku!“ ütles Schwarzwaldikell. Oli pool üksteistkümmend ja proua Julia oli äkki kiire. „Erna, laps, meil on homme pesu. Peaksid ammu juba voodis olema! Ütle isale head ööd ja siis mine!“

Erna Eichler oli omast kahestkümnest aastast hoolimata väga mõistlik. Ta süütas väikese kütinla, oleks sellega peaaegu arnsa isa habeme kõrvetanud ja kadus. Kuid enne

seada sosistas ta sellele midagi kõrva sisse.

Proua Eichler vaatas talle umbusklikult järele. „Mis ta ütles, Fritz?“

„Ma olevat väga armas poiss,“ muigas ülemmetsnik.

„Noh, veidi aupaklikumalt võiks ta ka väljenduda. Pean sinuga kõnelema.“

„Arvan, et sul on homme pesu?“

„Jah, kuid ainult peen pesu — tahtsin tüdrukust lahti saada.“

„Nii siis, Julia?“

„Vaata,“ ütles naine aeglaselt ja ülemmetsnik haaras tubakakasti järele, „mis on sul õieti doktor Bergeri vastu?“

„Ta joo, eit.“

„Ta läheb õllest paksuks; kuid see tuleb sellest, et ta on ikka veel poissmees.“

„Ametkonnakohtuniku on sale nagu kuusk, Julia.“

„Tubli naine, armas Fritz —“

„Söödaks ametkonnakohtuniku ümarikuks. Seda tahtsid sa vist öelda?“

„Ei, oleme alles doktori juures. Talle meeldib Erna.“

„Tean, Julia.“

„Tal on raha.“

„Tean, Julia.“

„Ja tüdrukul ei ole ta vastu midagi mõistlikku öelda,“ lõpetas proua Eichler vähem kindlalt.

„Stop,“ ütles ülemmetsnik, „teeme siin sõlme. Mis puutub tüdrukusse, siis oled sina see tüdruk, Julia, ja mis sa doktori kasuks ette tood, kõlab väga mõistlik. Õlle pärast see abielu ei hukkuks, sest doktor joo küll vahetevahel, kuid joodik ei ole ta veel ammu mitte; ja ma ise joon ju ka. Kuid armastuse pärast hukkuks see abielu küll, eit, sest meie Erna ei armasta doktori ja nimelt sel lihtsal põhjusel, et tal ametkonnakohtunik peas pesitseb ja ametkonnakohtunik mõtleb tema peale. Mis sa nüüd ütled?“

Proua Julia ei öelnud esialgul midagi, seda rohkem aga ütles Schwarzwaldikell, sest ülemmetsnik oli osuti edasi lükanud ja nüüd algas ta kiirelt: „Kuku — kuku — kuku — —“

Eichler naeris. „Jah, eit, niiviisi. Küll sa seda juba teadsid, kuid ametkonnakohtunikul on ainult palk ja sellest annab ta ka veel emale, kuna doktor istub rasvas, millega seekord ta keha ei mõtle. Sa võiks veidi häbeneda, sest oleme omavahel ja Erna unistab õiglusinglist. Peen pesu on sul homme? Ära pane pahaks, et mul oli täna õhtul jäme pesu — tunneme üksteist juba kakskümmendviis aastat.“

Ta ulatas naisele käe ja puhus tuha piibust. Tubak hakkas uuesti hõõguma. Ja ülemmetsnik ütles, et nii peab olema. Armastusele langevat tuhka, kuid seda kindlamini panevat tuli vastu.

Proua Julia vaikis ikka veel. Ta ei olnud halb naine ja mis inimesed kõnelesid „pükstest,“ ei pidanud täna õhtul vastu; kuid ta oli ema ja kuna üks raud oli langenud tulest, lükkas ta teise sisse.

„Siis peame ametkonnakohtuniku külla kutsuma,“ ütles ta lõpuks.

Eichler haigutas. „Enne magama, Julia, magama! Kui susi meie lamba sööb, siis murduku lauta, ust ma talle lahti ei tee. Kuid jõuluks võiks ju midagi teha — pühal õhtul on ristiinimese kohus poissmeeste eest hoolt kanda.“

„Ja jõulupuu on mõnegi paari kokku juhatanud,“ lõpetas proua Julia abielulise kahekõne.

Selle järele magasid mõlemad õiglaste und. Ülemmetsniku maja seisis mäetipul ja oli tuultele kättesaadav ning pika novembriöö kestel algas uus kohin. Kuid vägevad tüved, milledest maja põhjamaisel eeskujul kokku oli löödud, võisid kannatada mõnda tõuget ja kui ülemmetsnik kord tormi müha peale ärkas, meelistus talle tahtmatult vilets kingsepahütt, kus juba peaaegu neli aastat ei olnud põlenud tuld. Ehk langeb ta ümber, mõtles ta ja sirutus voodis. See oleks kahekordne edu, sest kui Riemann tööpoolest vabaks saab, siis peab ta ometi laia maailma rändama ja hull Waltheri lesk ei tarvitse hütti süüdata.

— — —

All orus, mille põhjas jooksis oja, lebas vana Oruveski. Juba kakssada aastat oli ta Jahni perekonna omandus, pärandatud isalt pojale, ja inimesed kõnelesid, et kui perekond püsib, siis Oruveski veel tublisti kakssada aastat vastu võib panna.

Praegu oli tas ainult kaks elanikku. Möldri abikaasa oli juba ammu surnud ja vana mölder elas tüdruku ja veskisulasega suures hoones. Kui Gustav sõjaväeteenistuses oli, pidas ta kahte sulast, sest kohast enesest hoolis ta vähe, ta isiklik huvi oli rukkiäri, tal oli tark pea ja ta oskas rehkendada.

Ta nimel oli hea kuulsus ja juba ta välimus andis auväärt mehe ära. Kuigi alles viiekümne keskel, olid ta juuksed juba lumivalged, mida punane, sile nägu veel rohkem tõstis.

Kõneluses oli ta veidi kinnine ja sõna-aher; kõige meelsamini istus ta kogu õhtu ja kuni hilja ööni vanade raamatute kohal, mida ostis rändkaupmeestelt ja neelas kauris valikuta. Mõned arvasid, et ta teeb seda unepuudusel, teised pidasid teda pooleks teadlaseks, enamuse oli arvamusel, et ta inimkartlik olek tuli veski üksildusest ja vaikesest majapidamisest.

Isa ja poeg said üksteisega hästi läbi. Gustavil olid küll teised kalduvused ja huvid, ta armastas metsa ja oleks heameelega hakanud metsaametnikuks, kuid olud ei lubanud seda, sest teisi lapsi ei olnud ja selles vaeses ümbruskonnas oli raske müüa kohta nagu oli Oruveski. Pärandus juhtis ta iseenesest isa kutsele.

Et Gustavile meeldis kingsepa tütar, oli mõldrile teada, kuid niinimetatud küla-

kurbmängu sellest ei arenenud. Vana Jahn oli tark mees, ta tundis elu ja pidas võimalikuks, et abielu ta poja ja vangi tütre vahel teoks saab. Ta ei õhutanud leeki vasturääkimisega ja ütles ainult juhulikult midagi noorte inimeste rumalusest, mis aastatega iseenesest mõistusele ruumi andvat.

Kui Gustav Thalheimist koju tagasi pööras, leidis ta isa nagu harilikult toast lambi juures. Ainult veidi teisiti oli see kui muidu. Vanamees ei lugenud, vaid istus puldi taga ja kraamis paberites. Laual seisis õhtusöögi jäänused.

„Söök ootab sind,“ ütles mölder, „oled vist näljane. Kuidas oli Thalheimis?“

(Järgneb.)

Lavastaja Paul Sepa juubel.

J. Pert.

Meie oleme pidutsenud kirjanikkude ja näitlejate juubeleid seni. Teatrielus — veel teoste juubeleid, nagu seda juhtus „Mikumärdiga“. Lavastaja juubel — see on meil uudiseks.

Ometigi lavastaja tähtsus teatris on suur, kindlasti suurem kui seda lai publik oskab hinnata.

Lavastaja-instituudi ja lavastaja mõiste väljaarenemise, väljakooremise eest meie teatrielus oleme võlgu suurel määral Paul Sepale. Ta oli meil esimesi, kes lõi läbi, kes leidis vahest ka uusi näitejõude ja kelle töö on märgitav omaette momendina meie teatrielus.

1.

Paul Sepa lavategevus ei piirdu üksi meie lavadega. Ta on töötanud sel alal ka Venemaal. Kodumaale opteerub alles 1920. aastal. Seega pühitsedes 25-aastase lavategevuse juubelit, neist ainult kümme on möödunud kodumaise teatri teenistuses.

Paul Sepp on rahutu hing. Pole meil vist ühtki suurteatrit, mille juures ta pole tegutsenud. Opteerudes 1920. aasta sügisel kodumaale, asutab „Draamastudio“. Samal hooajal aga pääseb ka „Draamateatrisse“. Kuid „Draamateater“ 1924. a. likvideerub, liitudes Tartu „Vanemuisega“. Ka Paul Sepp läheb üle ühes trupiga ja on viimases esimeseks lavastajaks. Kuid siin satub vast-

ollu teatrijuhatusega ja lahkub teatrist. Elab mõnd aega Tartus omal käel. Lavastab koolinoorsooga. Asutab teise draamastudio siin — kuni asub tagasi Tallinna. Siin jällegi lavastab „Draamastudios“, kuid pääseb ka „Estoniasse“ näitejuhiks. Aga ka siin ei püsi aastaid. 1929. a. kevadel on sunnitud lahkuma „Estoniast“ ja tuleb üle „Draamastudiosse“ näitejuhiks. Samal ajal asub lavastamaka „Töölisterile“ ning venelaste-asjaarmastajatega.

See on Paul Sepa elukäik kümne aasta kestvuselt meie teatreid mööda.

2.

Paul Sepa senise tööna — vaadates tagasi — on märkida rida omal ajal kõneldavaid, tunnustatud ja kiidetavaid lavastusi. Ta kõige parem loominguajajärk möödub „Draamateatris“. Siin toob välja ta suurlavastusi: Fr. v. Schilleri „Orleani neitsi“ ja „Maria Stuart“; neile lisaks L. Andrejevi „Inimese elu“ ja „Kuningas Nälg“. Kõik nimetatud teosed leidsid erilisema ja hinnatava vastuvõtu avalikkuses, ning on märgitavad „Draamateatri“ ajaloos. „Draamastudios“ ligikaudu samal ajal tõi välja ta menuka A. Strindbergi „Tontide sonaadi“ lavastuse.

„Vanemuise“ repertuaaris parimana on märkida E. Tollerit „Hinkemanni“ lavastus.

Paul Sepp,
Draamastuudio teatri peanäitejuht.

Võrdlemisi kahvatumad on „Estonia“ lavastused. Siin parematena olgu loetletud Klabundi „Kriidiring“, W. Shakespeare'i „Veneetsia kaupmees“, H. Ibseni „Peer Gynt“ ja L. Tolstoi „Elav laip“. Kõige hilisemalt ajalt on nimetada võrdlemisi menukana A. Nicholisi „Iiri Roos'i“

Need on Paul Sepa tippsaavutised ta lava-loominguks. Nende kõrval ta on toonud ka väga palju keskpärast, isegi nõrka. Üldse on Paul Sepp kümneaastase tegevuse kes-tes siin lavastanud ligi 70 teost, milline arv on suur ühe lavastaja tegevuse kohta.

3.

Paul Sepal lavastajana on täiesti isikupä-rane stiil. Ta õnnestunud lavastused — on sümbolistliku-impressionistlikurepertuaari korral. Ta lavastab jõuliselt klassikuid. Fr. v. Schilleri ja Sofoklese laia paatost nõudlevad teosed on õnnestunud tema näite-juhatusel kõige paremini. Aga ka sümbolistlike asju ta toob välja korralikult. Seda kinnitab Andrejevi teoste menu — välja-arvatud Andrejev praeguse publiku ees, kes seda autorit enam ei seedi, nagu see juhtus viimase „Mõtte“ lavastusega enne juubelit.

Kuid realistliku repertuaari korral aval-duvad ka kohe Paul Sepa võimete nõrku-

sed: ta ei suuda tabada ehtsana realismi. Selles tema traagika ja nõrkus. Sest kaas-aeg seedit ning vaatab enne kõike ning meeleldi realismi, tõsielulist kunsti.

4.

Paul Sepp on saatnud korda mõndagi meie lavakunstis, millest ei saa mööda vai-kides. Meie klassiline, sümbolistlik, vabaõhu-teater — siin Paul Sepp on jätnud jälgi, mida tänuga võib ja tuleb mälestada ta käesoleval juubelil, vaadates tagasi ta käi-dud teele. See tee pole küll sirgjooneline, vaid katkendlik, rabelev, kärsitu ja viletski. Paul Sepp on neid näitejuhte, kes võib toota nii täiesti häid kui ka täiesti mitteseedita-vaid teoseid. Kuid kui kõrvale jätta need, mis valmistanud pettumusi, jääb üle ometigi väga kaalukas hulk õnnestunud asju. Paul Sepal pole seljataga veel eriti palju aastaid. Ta on alles loominguvoimelises mehe eas. Ootame talt ka edespidi — ta juubelil — meie teatrile vastseid uudiseid, mis leiaksid täielise vastukaja ning tunnustava hinnangu publikus, aga ka hindajais.

Kirjanik ja luuletaja Artur Adson, kelle ülihuvitav, haarav näidend „Lauluisa ja Kirjaneitsi“ sai esilavastusel „Estonias“ 9. skp. suure menu osaliseks. Näidend käsitab ärkamisaja peategelaste Fr. Kreutz-waldi, J. W. Janseni ja Lydia Koidula elu ning vahekordi. Tüki edule aitas tuntuvalt kaasa näitlejate mõjurikas, meeli-valdav ning hingeline mäng.

Vaene.

Jutt lähemast minevikust **P. Grünfeldt.**

Tasakesi, nagu midagi kartes, kõliseb uksekell, ja tüdruk ruttab kähku ust avama.

„Kes seal on?“ küsib preili Schönberg temalt, kui ta jälle tagasi tuleb.

„Üks vaene palub preiliga kokku saada!“ on vastus.

„Vaene?“ kordab preili ja vajub siis jälle laisalt sohvale tagasi, kust ta enda uksekella kõlisemise järele ju püsti oli ajanud, võtab poollelijäänud romaaniraamatu jälle kätte ja küsib siis veel pealiskaudselt: „Mis ta nimi on?“

„Anu Hagan!“ vastab tüdruk.

„Hagan?“ kordab preili jälle ja heidab siis laisalt pikali. „Mina niisugust ei tunne. Ütelge temale, et praegu minu kõnetund ei ole. Tulgu teisipäeval või reedel kell 4 pärast lõunat.“

„Aga ta ütleb, et tal hädaline palve olla,“ sõandab tüdruk veel ütelda.

Preili saab nüüd ju kärsituks.

„Hädaline!“ hüüab ta. „Seda ma tunnen! Tahab mind selle läbi sundida, et ma ta jutule võtaksin. Aga mul pole nüüd aega. Tulgu teisipäeval või reedel.“

Ja raamatut uuesti lahti lüües, hakkab preili Schönberg põnevat armastusromaanii edasi lugema.

Tüdruk lahkub, tuleb aga kord veel tagasi.

„Ta palub veel kord Junnala keeli, et teda jutule võtaksite. Ta olla haige ja ei ole täna veel ivakestki suhu saanud.“

„Tühi jutt! Ma ütlesin juba, et mul aega ei ole!“ käreatab preili Schönberg nüüd ju tagedalt ja ta silmade vahele ilmub sügav kortis. „Kui ma kõiki vaeseid vastu võtta tahaksin, ei saaks ma muud enam tehagi. Ütelge temale — tulgu teisipäeval!“

Tüdruk kaob jälle ja varsti selle järele kuulukse, kuidas maja uks lahkuja järele lukku keeratakse.

Ja kuna preili Schönberg soojas toas laisalt pehmel sohval pikutab ja põnevat, naturalismist kubisevat armastusromaanii loeb, vajub väljas vaene vanake, kes ilmaaegu preili jutule saada katsunud, väsinult maja trepiastmele istukile, toetab selja vastu seinanurka, seab kuivetanud küünarnukid vastu põlve, katab oma kondiste kätega näo kinni ja nutab . . .

Teisipäev on vaestehoolekandjatel vaeste vastuvõtmise päev.

Kell 4 pärast lõunat kogub preili Schönbergi korteri kotta üks teise järele salgake vaeseid meeste- ja naesterahvaid. Ühed nendest on kaunis viisakalt riides, teised käivad kaltsudes. Ühed räägivad preiliga ja ka isekeskis ainult saksa keelt, mispärast neile siin nähtavasti eesõigus antakse, teised peale Eesti keele muud keelt ei oska. Üksteise järele kutsub preili neid koojast oma kõnetuppa, annab ühele head nõu, teisele raha, pärib kolmandalt ta elukorra ja mineviku üle teateid, noomib neljandat, vihastab viienda peale, kingib kuuendale puusedeli, mille ettenäitamisel temale mõnest puuaiast veerand või pool sülda puid maksuta antakse jne., jne.

Peaaegu kõige esimesena, kes preili Schönbergi ulse taha ilmus, istus kojast trepiäärel, selg vastu seina, ka Anu Hagan. Ta keha on vaheajal veel enam kõssi vajunud, ta paled veel enam auku lange-

Pilt II. vaatusest A. Adsoni näidendist „Lauluisa ja Kirjanelts!“
J. V. Jannsen (Paul Pinna) dikteerib tütrele L. Koidulale (pr. E. Vilmer) juttu „Eesti Postimehesse“.

nud ja ta hammasteta suu liigub vahetpidamata, nagu pomiseks ta midagi oma ette, kuna eideke ise kannatlikult ja alandlikult ettesaamise korda ootab.

Aga minut kaob minuti järele; üks vaene teise järele kutsutakse tuppa ja tuleb sealt jälle välja, teda ei hütta keegi.

Viimaks, kui kõik juba preili toas ära on käinud ja vanake veel üksipäi kojast viib, vaatab preili jälle üle ukse välja küsib

„Kes siis sina oled?“

Vanake tõstab pea väsinult üles.

„Kulla preili, mina või?“ küsib ta vabisev suu.

„Muidugi sina — teisi siin ju enam ei ole!“ ütleb preili Schönberg pahaselt. „Kes sa oled?“

„Anu Hagan, kulla preilikene,“ vastab vanake ja katsub püsti tõusta, mis tal alles mitme asjata katse järele viimaks korda läheb.

„Hagan?“ uurib preili. „Käisid vististi ju eile ka siin. Mis sa tahad?“

„Tahtsin preilit paluda, et mulle abi annaksite; olen vaene ja õnnetu. Poeg suri ära — ei ole leiba —“

„Kus sa elad?“

„Luha ääres, kulla preili, Turu tänava viimases otsas, Pampsoni majas.“

„Siis pole sinu aitamine minu asi — see ei ole minu jaoskond. Mine Palgi tänavale preili von Liebhauseni juurde!“

„Ma paluksin preilit siiski mind aidata. Nälg on käes, ei jõua enam teenida —“

„Sa kuulsid, et sa minu jaoskonnas ei ela — mine!“

„Ei jõua enam, kulla preili, ei jõua. Käisin juba Toome tänaval proua Sellingi juures — ütles niisama, juhatas siia. Nüüd on jõud otsas — jalad ei taha mind enam kanda. — Heitke armu minu vaese peale, kulla preili, aidake mind, kõrge, kallid preilikene!“

Ja nutt ning kõha matavad ta hääle.

Preili saab veel enam kärsituks.

„Aga armas inimene, ära viida minu kallist aega. Ma ütlesin ju, et sa Palgi tänavale preili von Liebhauseni juurde pead minema,“ ütleb ta. „Sa mõistad ometi, mis ma sulle ütlesin? Sa ei ela minu jaoskonnas, siis ei või ma sind ka aidata.“

„Kulla preilikene, pai preilikene, ma — ma —“ kogeleb vanake veel, kuna ta silmist pisar pisara järele alla veereb.

Aga juba on preili kadunud ja tüdruk tuleb ning saadab nutva vanakese uksest välja. Tüdruku meel läheb vanakese kurbust ja viletsust nähes haledaks, ta pistab

temale viis kopikat pihku ja soovib ka omalt poolt, et vanake Palgi tänavale preili von Liebhauseni juurde läheks.

— — —

Tudisedes, vahetevahel seintest tuge ot-sides, vangub vanake jälle edasi ja pöörab aeglaselt Palgi tänava poole minema. Ligi tund aega käib ta seda teed, mille käimiseks mõni noor ja tugev inimene ainult vast viis minutit oleks tarvitanud. Väsinult, mitmekordse teekäimise peale, jõuab ta viimaks Palgi tänavale Liebhauseni maja ette ja sirutab oma väriseva käe kellanupu järele välja.

Jälle kõliseb kell, aralt, tasakesi.

„Mis sa tahad? Kes sa oled?“ küsib tüdruk, kes temale ukse avab.

„Paluksin preiliga kokku saada — olen vaene, haige, ei ole leiba —“

„Kõnetund on juba mööda, preilit ei tohi nüüd enam tulitada — tule reedel!“

Ja uks läheb jälle kinni . . .

— — —

Reede. Preili von Liebhauseni korteri koda.

Ainult kaks kõbusat vanaeite, kes üks-teisega Saksa keeles sosistavad, ootavad ettesaamise korda. Seal avaneb välimine uks tasakesi, ja sisse kobab ka Anu Hagan küturus kogu. Väsinult vajub tulija ukse kõrvale pika puupingi peale, mis vaeste jaoks sinna valmis pandud, ja toetab oma peakese värisevate, kohmetanud käte najale.

Korraga on saali ukse lõksatamist kuulda ja preili von Liebhausen kahiseb sisse.

Kõik kolm ootajat tõusevad alandlikult püsti ja jäävad preili ette seisma, kes neile armuliku näoga lähineb.

Kui Saksa keele mõistjad omad hädad ära kaebanud, abi saanud ja ära läinud, tuleb kord ka kolmanda kätte.

„Ja sina — mis on sinu nimi?“ küsib preili ja astub ligemale.

Vabisedes ajab vanake enda pingilt, kuhu ta vaheajal suure nõrkuse pärast jälle vajunud, püsti ja äigab põllega üle silmade.

„Anu Hagan, kulla preilikene,“ vastab ta hammasteta suu värisedes.

„Hagan?“ kordab preili von Liebhausen. „Oled sa siin enne ka juba käinud?“

„Jah, olen, preilikene, teisipäeval käisin.“

„Ah soo! Mis sa siis nüüd palud?“

„Paluksin, kulla preili, natukese leivaraaha, ei ole enam eile, hommikust saadik

ivagi hamba alla saanud. Tuba ka külm ja kütmata —“

„Kust sa pärit oled?“

„Eks ikka maalt, kulla preili!“

„Kust vallast?“

„Kavildast, kulla preili, Kavildast.“

„Mispärast sa siis linna kerjama tuled?“

„Oh, kulla preili, olen ju hulga aega linnas elanud, juhatasti siis ka siia ja öeldi, et siit abi antakse —“

„Meie ei või kellegile abi anda, kes maalt pärit on — mine valda, küsi valla käest!“

„Oh, kulla preili, ei jõua enam valda minna — olen haige ja jöetu. Tööd ei jõua enam ka teha — surm on suu ääres —“

„Aga miks sa siis linna tulid? Näed, et sul siin nüüd häda käes on! Kas meie siin kõiki aidata jõuame. Kas sul sugulasi ei ole?“

„Mitte kedagi, kulla preilikene. Olen ükski kui kännukene metsas.“

„Kuidas sa siis nii viletsaks jäid?“

„Oh, kulla preilikene, ikka häda ja haiguse ja õnnetuse läbi. Poeg, tuli siia töömeheks, oli ainus laps, tõi minu vana inimese kaasa; elasire siin mitu head aastat, saime tööd, saime leiba, saime päevast päeva ilusasti läbi. Poeg kadunuke, oli viks mees, hoidis mind kui oma silmatera — Junal ülendagu tema hinge! Käis hoolga ehituse juures tööil, ei ma tundnud millestki puudust. Nii elasime õnnelikult kuni tänava sügiseni. Issand Junal, kulla preilikene, mu süda tahab lõhkeda, kui sellele mõtlen, mis siis sündis!“

Äge nuuksumine pani vanakese keha vabisevama ja ta kattis oma näo põllelapiga kinni, kuna suured pisaratelmed üksteise järele ta põlle sisse veeresid.

Preili nägu oli tõsisemaks muutunud; ta ei julenud vanakese valuavaldust mitte segada. Alles tüki aja pärast ütles ta:

„Räägi edasi!“

Vanakene püüdis preili häält kuuldes jälle rahustuda ja kuivatas silmad.

„Ärge pange pahaks, kulla preilikene, et siia nutma tulin,“ vabandas ta ennast, „aga ma ei jõudnud enese üle valitseda. Niipea kui ma seda asja meelde tuletan, lõikab mälestus kui noaga mu südamest läbi ja pisarad hakkavad mul tahtmatult voolama. Jah, preilikene, kurb ja täis viletsust on minu eluõhtu. Ühel hommikul — see oli just Rukki Maarja päeval — läks mu pojuke, kadunuke, jälle tööle nagu alati ja mina jäin ükski koju. Oli ilus ilm ja linnukesed laulsid väljas luha ääres oma lusti-

lugusid. Ma talitasin toakeses ja istusin, kui talitusega valmis sain, akna alla ning võtsin suka kätte. Aga ma ei teadnud isegi, kust see, preilikene, tuli, minu käed ei tahtnud korruga enam sõna kuulda ja mu südame peale langes äkitselt nagu raske kivi. Ma tõusin jälle üles ja hakkasin, kui aeg käes, süüa tegema, et pojukesele ehituse juurde lõunat järele viia, nagu ma seda iga päev tegin. Aga kõige selle juures kipitasid mu silmad nii iseäralikult ja mu süda ei tahtnud mulle, kulla preili, ka kuidagi rahu anda. Ma nagu aimasin ju midagi rasket õnnetust. Nii ruttu kui võimalik tegin ma söögi valmis ja ruttasin ehituse juurde. Ma jõudsin sinna ja vaatasin ringi — aga tänava pool ehituse juures polnud kedagi näha. Ma ruttasin hoovi. Seal seisab ehitatava maja seina ligidal hulk mehi hunnikus — kõigil näod kurvad. Ma vaatasin ringi, kas Juhanit ka nende hulgas näen. Ei midagi, ei kedagi. Mul oli, nagu oleks keegi mu südame korruga tangide vahele võtnud.

„Kus on Juhan?“ karjatan ma ja imestan ise oma hääle võõra kõla üle.

Mehed vaatavad minu kõledat karjatust kuuldes taha, vaatavad mulle, kui nad mu ära tunnevad, nagu ehmatades otsa. Aga ka mina näen midagi. Ma näen nende jalgade ees üht meest maas, näen maas oma Juhanit, oma ainust, kallist poega, näen, et tema peast vereoja välja voolab. Nagu must vari langeb mulle korruga silmade ette.

„Juhan!“ karjatan ma meeleheitlikult, torman lähemale ja langen minestanut oma ainsa lapse verise keha kõrvale maha. Viimane, mida ma veel mäletan, on see, et mu käed kramplikult tema ümbert kinni haarasid.

Vanake peatub ja kuivatab põlleäärega silmi. Vapustatult vaikib ka preili von Liebhausen. Alles tüki aja pärast küsib ta pehmesti:

„Ja siis?“

Vanake äigab veel kord käeseljaga üle silmade.

„Ja siis, kulla preilikene, siis viidi minu voorimehega koju — kole ehmatatus oli mu haigeks teinud, ja mu vaene pojukene kanti kliinikusse. Palk oli ehituse juurde üles vinnates õnnetult maha kukkunud ja mu pojukese peakese lõhki lõõnud. Kaks nädalat olin ma raskesti haige, ei teadnud ilmast ega maast. Üks helde lesknaene, kes minu vastu teises katusekambris elab, ravitses ja aitas mind, niipalju kui tal

Suurepärane suusahüpe.

seks aega ja jõudu oli — Jumal õnnistagu teda selle eest! Kui ma jälle toibusin, oli mu esimene küsimine poja järele. Mulle öeldi, et ta paranemas olla! Aga nädal hiljem toodi ta — Jumal paraku — surnult koju. Tohtrite tarkus ei olnud enam aidanud. See põrutas mind, kulla preilikene, nii, et uuesti raskesti haigeks jäin. Kui ma jälle paranesin, oli ju Miklipäev ligidal ja mu vaene poeg puhkas ju ammuigi maamullas. Ma paranesin, aga endist jõudu ei ole ma enam kätte saanud. Mu keha on ära kurnatud, mu vaim vaibumas. Ainult suure vaevaga suudan ma ennast veel jalul hoida. Esiotsa läks veel, kuidas läks. Ma müüsin poja tööriistad ära ja sain nende eest mõne rubla raha. Aga üür oli võlgu, leiba oli tarvis, puud olid otsas ja ilmad läksid ju külmale. Saadud raha ulatas ainult võlasoleva üüri tasumiseks; leivaostmiseks jäi ainult vähe üle. Nälg hakkas juba üle läve tuppa vahtima. Naabrinaene, kallid inimene, aitas mind küll nii palju kui jõudis, aga ka tema oli vaene, mis ta teenis, kulus talle eneselegi ära. Käisin siis, kulla preili, mõne tuttava juures oma häda kaebamas. Olid head inimesed, aitasid mind ka, aga mul oli häbi nendelt abi vastu võtta, sest ma teadsin, et ma selle läbi nende häda ja puudust suurendasin. Neil oli suur pere ja näljaseid suid isegi palju. Nii elasin päevast päeva viletsuses ja puuduses, kuni mulle keegi nõu andis, et ma vaestehoolekandjate palvele lähaksin. Ja siin ma nüüd olen. Kulla preili, aidake mind vana, vaest, mahajäe-

tud inimeselooma ja Jumal tasugu teile teie heategu!“

Sügava ohkamisega jääb vanakene vait ja vaatab oma niiskete silmadega preilile vastust oodates otsa.

Preilit on tema lihtne jutustus sügavasti liigutanud.

„Jah, armas inimene,“ ütleb ta, „meie tahame sind aidata, kui see, mis rääkisid, ka tõsi on. Aga meie ei või seda praegu veel mitte teha. Meie peame enne veel järele kuulama, kas su jutt ka tõesti tõsi on. Kus sa elad?“

„Turu tänava lõpul, Pampsoni majas, kõrge preili. Ega's mina, vana inimene, ometi valetama ei hakka!“

„Hea küll, hea küll! Homme või mõnel teisel lähemal päeval, tuleme meie sinu juurde ja vaatame ise oma silmaga, kuidas sa elad. Siis saad ka abi.“

„Olge terve lubamise eest, kulla pai preilikene — Jumal tasugu teile, mis te mulle, vanale nullatükile teete. Ja Jumal õnnistagu teid, kallid preilikene, et teie varsti tuleksite, sest mina olen vana ja väeti, jalg hauas, teine haua äärel.“

„Küll me tuleme,“ vastab preili, „selle juures võid sa kindel olla. Siin sulle seniks veel 20 kopikat leivaraha. Nüüd võid minna! Jumalaga!“

„Jumalaga, kõrge preili, jumalaga! Jumal ise kaitsku ja õnnistagu teid teie headuse ja lahkuse ja armu eest!“

Ja kobades, vankuvatel sammudel, lahkus vaene vanake preili toast, rind täis lootust, süda ja suu täis õnnistuse soovisid, et ta palve ometi kord kuulmist on leidnud . . .

— — —

Vanake ootab ja ootab, millal vaestehoolekandja preili von Liebhausen teda vaatama ja aitama tuleb. Aga päev läheb päeva järele — keegi ei ilmu.

Juba on lubamisest saadik kuus päeva mööda läinud ja seitsmes käes. Vanakese väeti jõud on ju üsna otsas, ta ei suuda enam voodist, kuhu ta väsinult natukeseks puhkama heitnud ja sooja läinud, ülessegi

tõusta. Ta sooled karjuvad, ta keha kisub kokku — nälg närib juba ta sisikonnas. Naabrinaine, kes teda vahetevahel vaatamas käis, on maale linu puhastama läinud; ei ole kedagi, kes teda vaatama ja aitama tuleks.

Aegamööda venivad tunnid. Ka see päev jõuab juba õhtule. Öögi läheb mööda, uus päev on juba käes — laupäev.

Toa õhk on külm ja niiske. Vanake lamab voodis riideräbalate all, mis ta enesele külma kaitseks peale on kiskunud, silmad oodates ukse pool, käed koos. Ta kondine nägu on vahakarva, ta nina terav ja pikk. Liikumata lamab ta nii paigal.

Agaga ka see päev jõuab õhtule — keegi ei ilmu.

Pühapäeva lõuna-ajal tuleb naabrinaine maalt tagasi. Niipea kui ta oma kompsu tupp on viinud, koputab ta naabri ukse pihta, et temale maalt toodud kosti viia ja järele küsida, kuidas ta vaheajal elanud ja kas teda ju vaatamas käidud.

Agaga koputamise peale ei tule vastust.

Ta avab ukse ja vaatab tupp. Seal valitseb sügav vaikus — surmavaikus.

Nagu midagi aimates astub ta kähku üle läve ja sammub voodi ette, milles tume kogu mustendab.

Kohkudes jääb ta sinna seisma, sest temale vahib sealt kahvatu, sisselangenud surnunägu oma klaasistunud silmadega vastu.

Veel ei saa ta omast ehmatusest toibuda, kui väljast kägisevalt trepilt kiired sammutud kuuldavale tulevad.

Kohe selle järele ilmub üks toredas riides preili lävele.

„Elab siin keegi Anu Hagan?“ küsib tulija ja vaatab uudishimult ringi.

„Jah,“ vastab naabrinaine ja surub surnu silmad õrnasti kinni, „aga teie tulete hilja!“

„Hilja? Mis see tähendab?“ küsib preili von Liebhausen ja astub tupp.

Naabrinaine pöörab suu, mille nurgad iseäralikult tüksuvad, tema poole.

„See tähendab,“ ütleb ta pikkamisi, „et temale ju selle käest abi on tulnud, kes vaese inimese ainus lootus ja abimees on — Jumala käest. Teie käest, preili, ei soovi ta ial enam midagi, sest ta on — surnud!“

Metsakohin.

P. Grünfeldt.

Jälle mulle kõrvu kajab
kodumetsakohin;
jälle üle mitme aja
kuulda teda tohin.

Kodust kaugelgi veel kõrvu
tema mulle kajas,
mulle rõõmus, mulle mures
kodujuttu ajas.

Kodujuttu kuninglikku,
kullerkupu juttu,
isa ilusamat juttu,
ema juttu, nuttu . . .

Oh kui palju olen mina
ilmas metsi näinud,
aga kõik nad jälle meelest
ruttu, ruttu läinud.

Mäletan veel nagu unes
võõraid metsi, laani,
aga kodumetsakohin
meeles siitamaani!

Kaotsiläinud varandus.

India kirjanik **Rabindranath Tagore.**

Baidyanath oli asutanud peale isa surma pärandatud riigilaenu paberite sissetulekutest oma majapidamise. Ta ei olnud iialgi tulnud mõttele otsida tööd.

Viljakuse jumal õnnistas ta naist Sundarit kahe poisikese ja ühe tütreaga. Kuid Sundari ei olnud rahul saatusega. Ta naabrinna oli parem kui tal; selle juures sädeles majas kõik, tal oli hulk ehteid ja ta võis pead püsti kanda. Tema kodu selle vastu oli vilets ja inetu ja kõik nii ebamugav — seda ei võinud välja kannatada! Voodi ei olnud küllalt hea selleks, et sinna surnut laudsile panna ja neid lagunenu seinu ei võinud pakkuda ühelegi nahkhiirele eluasemeks!

Mis peab vastama rahuarmastav mees sarnaste liialdustele? Baidyanath taganes verandale . . .

Kuid mitte igakord ei aidanud vaikuse müür enesekaitseks. Mõnikord oskas Sundari seda ühe sõnaga tormata. Mehele otsa vaatamata, ütles ta: „Ütle, palun, piimamehele, et ta enam ei tooks piima.“ Mille peale Baidyanath, kui oli vahtinud teda tükk aega sõnatult, küsis kogeledes: „Piima? Mida peavad siis lapsed jooma?“

„Riisivett,“ oli jahe vastus.

Teinekord talitas Sundari vastupidise meetodi järele. Ta tuli ägedalt sisse ja hüüdis: „Ma loobun, võta majapidamine oma kätte!“

„Mis pean tegema?“ pomises Baidyanath meeleheitliselt.

„Muretse sa see kuu sisseostud,“ vastas Sundari ja andis talle sedeli toiduainete nimekirjaga, mis oleksid ulatanud mitmeks uhkeks peoks.

Ja kui Baidyanath kogus julgust ja küsis: „Milleks vajame nii palju?“ — sai ta vastuseks: „Muidugi on odavam, kui lapsed lapsed nälga surra ja mind samuti!“

Kui Baidyanath ühel hommikul peale einet istus üksi akna all ja punus nõõri vanema poja lohe jaoks, nägi ta ühte neid rändavaid kerjusmunkte, kes seletavad, et oskavad kulda teha. Talle tuli valguna mõte, et see oleks kõige lihtsam abinõu, kuidas vaevata suurendada oma kapitali. Ta kutsus kerjuse majja ja soovis enesele selleks tarkuseks õnne, kui külaline talle lubas õpetada kallategemise kunsti.

Kui munk oli hävitanud tubli osa toidu-

aineid ja mitte väikese osa Baidyanathi pärandusest, seletas ta peremehele, et ta unenägu täitub järgmisel päeval.

Järgmisel hommikul oli nõid saladuslikul viisil kadunud ja tihes temaga kuldne udu, milles nad olid elanud viimasel ajal. Isegi päike näis nendele nüüd tume ja Sundari leidis, et maja ja ta sisseseade olid viletsamad kui iialgi varem.

Baidyanath ei tohtinud nüüd enam suud lahti teha; nii pea kui ta tegi kõige süütuma tähenduse millegi kohta majas, andis naine talle hävitava sarkasmiga nõu, et ta hoiaks viimase mõistuseraasu, mis tal veel üle jäänud, paremaks juhuseks.

Sundari näitas vahepeal igale ennustajale, kes mööda tuli, kätt ja horoskoopi. Talle jeldi, et ta on õnnistatud lastega ja et ta kodu varsti poegade ja tütardega on täidetud.

Lõpuks tuli ühel päeval astroloog ja ütles talle, et kui ta abikaasa mitte aasta kestvusel varandust ei leia, tahab ta teaduse varna riputada ja kerjama minna. Kui Sundari kuulis astroloogi kõnelevat nii suure kindlusega, ei kahtlenud ta enam silmapilku selle ennustuse tõelikkuses.

On teatavad, tunnustatud meetodid, kuidas muretseda jõukust, nagu kaubandus, põllupidamine, teenistus ja kõiksugu seaduslikud ja seadusvastased elukutsed. Kuid ükski neist meetoditest ei kõnele peidetud varandusest. Sellepärast kõneles Baidyanath abikaasa pealekäimistel ainult sellest, mis sugust küngast valida väljakaevamisteks või missugust osa jõest lasta läbi otsida tuukrul.

Vahepeal oli tulnud pudshapidu. Juba mitu päeva peatusid külasilla ääres lootsikud reisijatega, kes pöörasid koju sisseostudega: korvidega täis toiduaineid ja tinakohvritega täis uusi riideid, kingi ja varjusid lastele ja lõhnavate seepide, juukseõlide ja uuemate romaanidega naistele.

Lapsed tõusid vara ja ruttasid naabriõue, kus vormiti jumalanna kuju savist. Kui tuli söögiaeg, pidid tüdrukud nad vägivallaga majja tassima. Baidyanath istus ukse ees ja juurdles lõbusa kõne saatel oma elu kasutuse üle. Kui tütarlaps poisikestega mööda läks, tõmbas ta viimased oma juure ja küsis vanemalt: „Noh, Obu, mida soovid seekord peoks?“

Obu ei viivitanud silmapilkugi. „Kingi mulle purjekas, isa!“ palus ta.

Noorem, kes ei tahtnud vennast maha jääda, ütles: „Oh, isa, palun, kingi ka mulle purjekas!“

Sundaril oli onu, kes tegutses Benaresis õigusteadlasena. Ta oli peoks koju tulnud ja Sundari külastas teda iga päev.

Ühel päeval tuli ta abikaasa juure ja ütles: „Sa pead tingimata Benaresi minema.“

Baidyanath arvas, et naine oli saanud mõnelt astroloogilt teate ta lähedase surma kohta ja nüüd soovis, et ta sureks pühas paigas, et see tooks talle kasu järgmises maailmas.

Kuid Sundari ütles talle, et Benaresis on maja müügil, milles olevat peidetud varandus. Ta pidavat ostma maja ja varanduse kindlustama.

Baidyanath katsus kaitsta meeleheitliselt oma iseseisvust. „Armas taevas,“ hüüdis ta, „ma ei või Benaresi reisisida!“

Möödusid kaks päeva. Baidyanath oli kogu aeg ametis purjekate nikerdusega. Ja kui Baidyanath peo eelõhtul poisikestele laevad kätte andis, olid need vaimustusest nagu meelest ära.

Sundari tuli hõisete peale sisse ja kui silmas kingitusi, sattus ta niisugusesse vihaosse, et haaras mänguasjad ja need aknast välja viskas.

Noorem poisike hakkas meeleheitliselt kisendama, mille peale ema talle andis laksuma kõrvakiilu soovitusel, et ta loobuks rumalast kisast. — —

Maja Benaresis kuulus Sundari onu kliendile; sel põhjusel oli hind ehk kaunis kõrge. Baidyanath ostis maja ja asus sinna üksi elama. Maja oli jõe ääres ja vesi uhtus müüre.

Baidyanath tundis öösel õudust, ta tõmbas lina üle pea, kuid ei saanud magada. Oli hilja öösel ja ümberringi valitses sügav vaikus. Äkki tuksatas Baidyanath: ta oli kuulnud kusagil kõlinalat. Häälinõrk, kuid selge — nagu loeks mõnes võlvialuses mammona kassameister raha.

Baidyanathi haaras küll hirm, kuid hirmuga segunes veidi uudishimu ja lootust. Ta tõusis, värisedes kogu kehast ja valgustas lambiga tuba, et leida kohta, kust tuli kolin. Asjatult, see ei tulnud lähemale ja lõpuks mattust koitva hommiku käradesse.

Järgmisel ööl kuulis Baidyanath kõlinalat uuesti, kargas üles ja otsis jälle.

Mitu päeva ja ööd möödusid selles ärevuses. Ta nägu, mil oli olnud muidu rahulolevuse ilme, kortsus hirmust ja murest.

Ühel öösel tuli talle lõpuks õnnelik mõte. Ta sulges kõik ukсед ja hakkas iga üksiku toa põrandat uurima, tagudes seda rauatükikesega. Väikeses toas vastu jõge, milles ta oli maganud, oli põrand õõnes. Baidyanath hakkas kaevama, värisevate käte ja lendava hingeõhuga. Kui oli valmis, koitis juba hommik.

Läbi avause nägi Baidyanath, et all oli ruum, kuid tal ei olnud julgust pimeduses teadmatusse hüpata. Nii asetas ta voodi avausele ja heitis puhkama.

Tuli päev ja nüüd võis ta ka päeval kuulda kõlinalat. Ta võttis julguse kokku, hüüdis jumalanna Durga nime ja tõmbas voodi avauselt. Kõlin muutus valjumaks ja ka kohin näis äkki üsna lähedal. Baidyanath laskus põlvili ja vaatas kartlikult läbi avause pimedusse. Ruum oli täidetud voolava veega. Baidyanath tõi pika kepi ja mõõtis sügavust. Vesi oli ainult mõni jalg kõrge. Nii julges ta, olles varustatud laterna ja tikkudega, ruumi hüpata. Kuid hirmus, et ta lootused võiks hävineda ühe silmapilguga, värises ta käsi nii väga, et tal ei õnnestunud süüdata laternat; üks tikk teise järele murdus või kustus. Lõpuks põles valgus.

Ta esimene pilk langes suurele vasknõule, mis oli kinnitatud raudahelaga seina külge. Igakord kui vesi sisse voolas, kõlises ahel vastu nõud, tekitades häält, mida ta oli kuulnud.

Baidyanath astus kiirelt läbi vee nõu poole. See oli tühi.

Ta ei tahtnud seda uskuda, tõstis mõlema käega nõu õhku ja raputas seda ägedalt. Ta pööras selle ringi, asjatult. Nüüd nägi ta, et nõu oli vigastatud; näis, et see oli olnud kord tinutatud ja et ta oli avatud terava instrumendiga.

Baidyanath hakkas vees kobama. Ta käsi sattus ühele esemele. Ta tõstis selle. See oli pealuu. Ta tõstis selle kõrva juure ja raputas ägedalt, kuid see oli tühi. Ta heitis ta põrandale.

Ta nägi nüüd, et sein jõe poole läbi oli murtud. Selle avause kaudu tuli vesi sisse ja kahtlemata oli ta eelkäija, kelle horoskoop oli olnud kindlam kui tal, seda teed kasutanud.

Üleni mustuse ja mudaga kaetud, ronis Baidyanath jälle üles. Kogu maailm oma tõttavate inimestega näis talle nii tühi nagu murtud nõu ning aheldatud samal viisil mõistmatu saatuse külge.

Talle näis väljakannatamatult meeletu, et peab omad asjad pakkima, sõidupileti

lunastama, rongile minema, koju sõitma, naisega võitlema ja oma viletsa elukoormat edasi kandma. Ta oleks meeleldi teinud nagu varisev jõekallas ja end voolavasse vette libiseda lasknud.

Siiski pakkis ta asjad, lunastas pileti, astus rongile ja jõudis õhtul koju.

Ta astus õue ja langes seal nagu uimaselt kivipingile. Vana naisteenija oli esimene, kes teda silmas ja tema imestanud hüüde peale tulid lapsed ja teretasid Baidyanathi rõõmsa naeruga. Siis kutsus teda naine.

Baidyanath ärkas nagu unest ja ärkas uuesti ellu, mida oli varem elanud. Kurva näo ja väsinud naeratusena võttis ta noorema poja käevarrele, vanema käekõrvale ja astus tuppa.

Baidyanath oli tükk aega vait, siis küsis

ta vaikse häälega naiselt: „Kuidas su käsi käib?“

Sundari küsit, vastamata: „Mis on juhtunud?“

Baidyanath vastas ainult tumma liigutusega: ta lõi otsaesisele.

Tuli öö, kuid mees ega naine ei kõnele- nud sõnagi. Näis, et kogu maja atmosfäär oli vaikus. Sundari huuled olid kõvasti su- letud nagu ihnuskoi rahakott. Lõpuks tõu- sis ta, läks aeglaselt magamistuppa ja sul- ges ukse seest. Baidyanath jäi vaikides ukse ette seisma. Kostis mööduva öövali hüüd. Väsinud maailm oli langenud sügavasse unne.

Järgmisel hommikul toppis vana naistee- nija nagu tavalikult peremehe piibu ja tah- tis seda Baidyanathile viia. Kuid ta ei leidnud teda kusagilt.

Henry Ford.

F. S.

„Härra Ford ootab teid lunchile (loe: lõntsh — teine eine).“

„Suurepärane!“

Ma olin rõõmus, et tohtisin tundma õp- pida meest, kellest nii palju räägitakse. Nii palju ja nii mitmekesist. Nii palju head ja nii palju paha.

Me viibime Fordi vabriku vastuvõtusaal- lis Detroitis. See on monumentaalne ehi- tus, valge, päikesepaistne, nii et marmor väljast ja seest kiirgab. Paar härrat, kes valitsevad mitte üksi inglise, vaid ka prant- suse ja saksa keelt, askeldavad meiega. Nad on Henry Fordi peastaabi liikmed ja peavad meile näitama suurt vabrikut. See ei ole mingisugune eelistamine. Alati leidub seal inimesi, kes soovivad Fordi vabrikut näha, ja neid juhitakse rühmakaupa, kolm- kuni viiskümmend inimesi rühmas. Seal on mehi, naisi ja lapsi. Mõnikord terved koolid. Vahtetu rändajate-ahel askeldab siin selles töö imekojas. Praegu töötab siin vab- rikus sadatuhat inimest. Viis päeva nädal- las. Kaheksa tundi päevas. Sügisepoole töötab üheksakümmendtuhat inimest ja ai- nult neli päeva nädalas. Praegu on juuli- kuu ja vabrik töötab peaaegu täielik- kult.

Läbi suurte hoonete müriseb hiiglamasi- nate metalline muusika. Pörin, mürin, va-

bin, kiunumine, mühisemine ja mürakellade heli, mida määratusuured haamrid sünnita- vad. Sellejuures pressitud ja taltsutatud leekide keev ja hoigav hingamine. Igast hallist ehk hoonest nihkub läbi suur liiku- mine ühesuguses, täpselt ettemääratud tem- pos. See on jooksev pael. Iga osa rändab, rahutult, nõuab käsitamist, rändab, niipea kui see temale osaks saanud, viivitamatult edasi. See on töö, mis kiirustab ja ei taha seisatada. See on aeg ise, mis peatumatult edasi lendab ja manitseb, et teda ei rai- sataks, vaid kasutataks.

Aeg ja töö on siin liitunud ja elavad iseseisvat, sundiv-käskivat elu. Inimesele, kes on liidetud sellesse türannilisse hiigla- liitu, ei jää mingisugust, aga ka tõesti mitte mingisugust võimalust laisklemiseks, vahetpidamiseks, isiklikuks vajaduseks ja individuaalseks kalduvuseks. Lõpmatu- reas tuleb tükk tüki järele ta juurde, viibib seal mõne sekundi, mis ainsaks nõutavaks käe- liigutuseks vajalik on, ja rändab edasi. Kui inimene viivitab kas või minutigi, ajab juttu või teeb midagi muud, siis on seisak käes ja kogu vabrik toppab. Pääs- matult on inimene siin tööajal aja ning töö kammitsas kinni. Vaevalt on ta veel ini- mene, igatahes mitte individuum; ta pole muud kui masina rattakene, masina kolb.

Teravamini, karmimalt ei saa toonitada vahet mehaanilise ja vaimlise töö vahel.

Kui näivad siin olevat inimesed hingetud ja masinad elavad, siis leidub surnud asju, mis inimestuvad ja vastu lähevad mitoloogilisele saatusele. Need on vanad ja mitte enam kõlvulikud autod. Ainult kes ameerika maanteedel on näinud mahajäetud autovrakke, kes on näinud üksikute platidel linna äärtel sadandeid rikutud, purustatud, roostetavaid autosid, ainult see teab, millist haledat pilti see pakub. Noh, need surevad autod leiavad siin, Fordi juu-

oma jõu masina juures Tayloriga süsteemi järele viimase raasuni on ära tarvitanud ja nüüd lõpmatu väsinult, nõrkusest värisedes seisab, apaatiline meelegeheites ja lootusetu vanaduses.

Nõnda rändavad need käimast kõrvaldatud autod vabrikusse. Nende jooks läbi maa on lõpnu. Nad ei jaksa enam raaskestki maad edasi nihkuda. Sellegipärast tulevad nad. Mitte nagu kord ise, vaid veetakse. Jooksev laud, millele nad asetatud, nihutab neid edasi. Samm samult. Ja näib, nagu viivitaksid nad oma

Välisminister J. Lattik saatjatega Tallinna sadamas enne ärasõitu Helsingi kohtamiseks Soome välisministriga.

1. Soome kindral-konsul J. Puhk; 2. pr. Lattik; 3. pr. Lattik; 4. E. välisminister J. Lattik; 5. Saksa saadik dr. Schroetter; 6. Poola saadik Libicki.

res, veel õilsa tarvituse. Nad sulatatakse ja ärkavad muudetud kujul uuele noorusele, uuendatud elule. See on nagu mingisugune surematuse, kaugelt kuidagiviisi sugulane hingede rändamise mõttele. Nad logisevad, vanguvad sisse, need vanad autod, mis Ford kokku ostab ja millest nüüd iga päev kolm- kuni nelisada siin ümber töötatakse. Ukski mootor ei liigu neis. Auto seisab, mootor seisab. Ja keegi ei nõuagi neilt nüüd käimist. Nende mootor tegi kõik, mis jõud lubas, ja andis, mis tal anda oli. Seda on autost näha. Temas on nähtaval kõik raske elu armid, ta on katkine, lõmitud, mustusest ja roostest söödud, nii et tal võimatu on edasi elada. Selline auto on nagu vana tööline, kes

viimasel teel, nagu peituks neis hirm ja salajane õud.

Ja kohe asutakse neid röövima. Naksti ja naksti kistakse nende rattailt viletsad kummid, rebitakse välja istepadjad, riidevarustus, tehakse nad jäästi paljaks. See on viimane töö, mis tinukad surmamõistetud kallal toimetavad. Edasi läheb reis, kõrgemale ja kõrgemale. Näib, nagu muutuksid nad pühalikumaks, mida lähemale nad jõuavad sihile. Ja siis — siis avaneb pikkamisi sulatisahju lai värav. Leegid limpsavad välja, nagu tahaks nad neid meelitada või teretada. Tulikum hingeõhk pahvatab laialiaetud tulekuurgust ja kuulutab hukku, aga ühtlasi ka tlestõusmist! Punaseltpõleva kõri ees seisab auto must

kuju. See on viimane moment, mil teda veel sel kujul nähakse. Lahkumine! Auto tõuseb, näib viivitavat, kuid siis järgneb nõks, tõuge litsub teda edasi hukatuse lävele. Veel sekund nähakse teda keset loitvaid leekē, keset sädemetevihma, siis läheb ta taga suur rauduks kinni.

Teiselpool sulatamiseahju saab temast midagi, mis on jällegi kasulik ese. Teiselpool! Seal saadab terasevalukoda oma blokke, plaate, kange ja latte ettemääratud teedele. Ja üks viiendik sellest terasest on lahkunud autode surematu osa. Meie näeme neid edasi jooksvat ettetähenähtud jälgedel, neid hõõguvaid terastükke, neid peenemaks ja kenamaks ja kiiremaks muutuvaid maokesi: Nagu virsikud oma koore värvil kannavad õhurõngast, nii on neil kõigil nüüd juba ümber peenhall kord, mida asetab sinna jahtumine.

Need on draamatiliselt kõige mõjuvamad stseenid meie pikal, väsitaval, tunde kestval vaatlemisel. Lõpuks veel momendid, kui parajasti valmissaanud kere laskub autoraamile, mille külge ta kruvitakse; kui montöör istub juhi kohale, noor mootor hakkab surisema ja uus auto vabrikust väljub. Välja suurde õue. Iga kahe minuti järele üks auto.

Siis viimaks sõidame Henry Fordi juurde. Toredates Lincoln-autodes, hulk kilomeetreid. Vabrik on kaugel, veel kaugemal Detroiti linn, kui Greenfield Village'i jõuame. See ei ole Fordi erakorter. Keegi meie hulgas ei tea, kus ja kuidas Henry Ford elab. Sest see haruldane inimene, kartlik ja käskiv, otsekohene ja saladuslik, hoiab oma eraelu oma ametnikkude ees järsult varjul. Greenfield Village on suur murumaa, umbes mõne meie mõisa suurune. Mõned puud kasvavad siin ja seal, ainult vähe varju andes palava päikese eest. Madalad majad seisavad üksikult. Neid on enam kui pool tosinat. Nende keskel kabel.

Juba see maja, milles meid ootab kaetud laud, on kummaline. Vana, lai ehitus, kahekordne. Söögisaal on all. Me istume laua ääres ja paar süsimusta neegrit serveerivad meile tüübilisi ameerika toite, mis eurooplase keelele ei ole maius, aga muidu karged ja karastavad on. Nad serveerivad tüübilise ameerika viisi järele, igale taldrekule paraja osa valmis pannes. Söömise ajal silmitsen ma Fordi.

Tal on ilus, sale keha. See mees, kes on alles 68 aastat vana, näeb välja, nagu oleks ta sada aastat vana. Tema kitsal, re-

baseninalisel, teravaltkanditud näol on sügavprunn nahavärv ja selles seisab nii palju kortse ja volte, et enamal seal enam kohta ei leiduks. Ja tema käed, oh Jumal, millised aukartustäratavad töökäed tal on! Suured, tumedad, täis nõörpakse soone. Need on käed, mis näivad olevat veel vanemad kui sada aastat, käed, mille nägemine jutustab meile külluses lugusid. Lugusid hädast, vaevast, kahmamisest ja kinnipidamisest, metsikutest võitlustest ja veel metsikumast kindlusest. Selle mehe silmad aga, need pruunid silmad, on täis värsket elusära, välguvad tugevusest, isemeelsest tarkusest ja neil on võib olla veel kõnekam tung kui ta kitsaste huultega laial suul, mis mõnikord nii püsivalt kinni jääb. Täna aga on Henry Ford jutukas ja tunneb nähtavat rõõmu, et võib oma kogusid näidata.

Vabrikutes ei tohi arusaadaval viisil suitsetada. Nüüd oleme umbes 20 kilomeetrit vabrikust kaugel. Tundide kaupa olen ma olnud sigaretita ja siin, Greenfield Village's, juhtis Fordi ametnik minu tähelepanu sellele, et härra Ford ei ole suitsetaja ning siis ka ei soovi, et siin suitsetatakse. Sigaretita aga ei või ma kaua elada ja rääkida. Sellepärast pööran mokkat juues Fordi poole, võtan sigaretitoosi ja ütlen: „Kas te nüüd pahandate või ei pahanda, aga mina pean teie majakorrast üle astuma!“

Tema pilutab kavalasti silmi ja ei tea midagi: „Millisest majakorrast?“ Siis ütlen ta elavalt sellise keelu andmist ja ütlen: „Lollus!“ Kutsub neegri, kes varsti pakub sigarette ja sigareid. Ford naeratab minu poole: „Näete!“ Tema ei tea millestki. Ei tea, mis ta juudivastases raamatuis seisis, ütlen, et ta seda polegi kirjutanud. Ei tea paljudest muudestki asjadest midagi, mis ta kirjutanud, nagu ei teakski ta, mis seal seisab. Ta naeratab, naerab, lööb sõrmedega nipsu. Mis ta pomiseb, kuulub nagu: miks see teid huvitab? Mind see ei huvita. Temale näib see nalja tegevust, et laseb inimesi, kellega ta kõneleb, pimedas kobada, neid üllatab ja nokib.

Täpselt samuti esineb ta tubades, mis teisel pool korridori seisavad ja milles ma rändan. Need on mugavad, vanamoelised kodanikutoad, umbes Louis-Philipi ajast, mõned mööblid veel vanemastki ajast. Üks sohva, mustalfläikiva jöhvriidega üle tõmmatud, meeldib mulle, üks ameerika vana klaver, vanad pildid seintel, mis esitavad Washingtoni, Lincoln'i ja laulu „Home sweet home“ loojat. Isegi üks vana Helveetsia mängukast on seal, suur kui

kirst. Ford avab kaane ja laseb mängida. See lõbustab teda.

Mina küsin: „Mis maja see on?“

Tema naeratab kavalasti: „See? Hotell!“

Mina vastan pisut kohmetult: „Kas me siis teie juures ei ole?“

Ford naeratab veel enam: „Muidugi olete minu juures!“

„Teie majas?“

„Aga mõistagi!“

„Noh mis maja see on?“

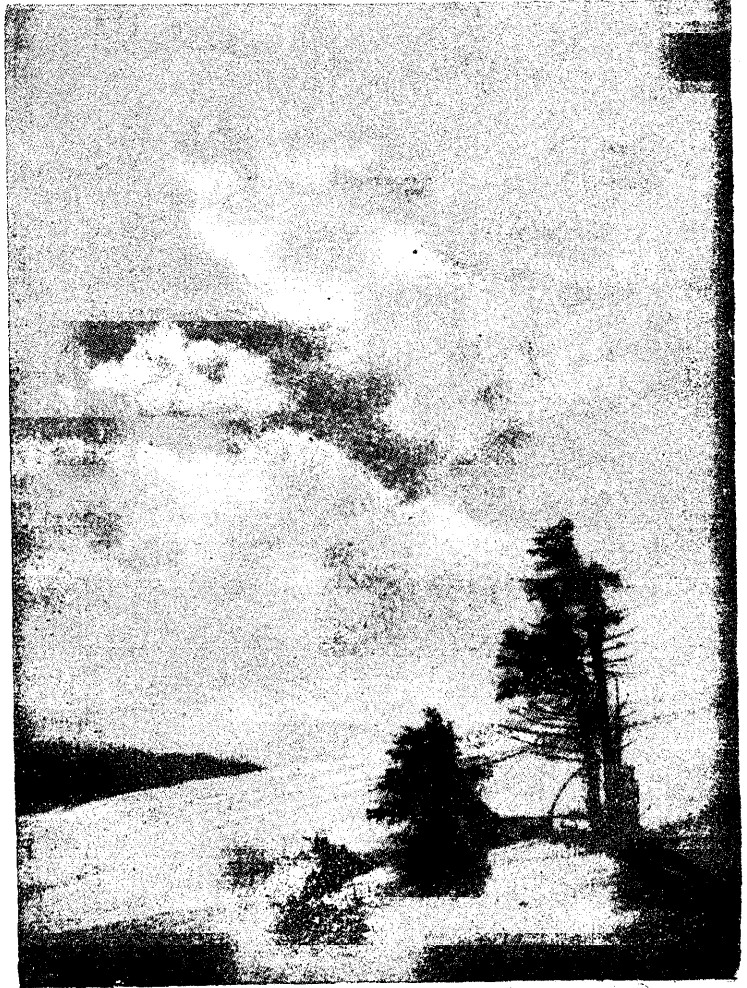
Tema kordab: „Hotell!“ Ja hakkab valjusti naerma. Siis, kui veel kord küsin, kinnitab ta: „Asi on nii, kuidas ütlen. Ka nüüd veel elavad mõned noored inimesed, kellele korteri annan, teisel korral.“ Viimaks seletab ta: „See oli kord hotell. Sada miili siit kaugel. Otsin ta ja lasksin siia tuua. Tulge, ma näitan teile veel teisi asju!“

Me läheme välja, jalutame murul päikese käes. Umbes kakssada sammu eemal seisab mingisugune hall maja. Vaevalt küsime selle järele, kui Ford hüüab; „Ruttu! vaatame sisse!“ Ja hakkab jooksma. See ligi seitsmekümne-aastane, kes nagu sajaaastane välja näeb, jookseb kui noor mees, ilma et hakkaks hingeldama. Kui talle vaevaga järele jõuame, seisame poes, kolu kambris, kus leidub kõikisugu asju. Vikatid, ja korvid, kenad õnesoovikaardid ja hernekotid. Laes ripuvad petroleumi- ja õlilambid. Kogu ruum on nagu mineviku muuseum.

„Mis see on?“

„Jah, see pood seisis saja aasta eest New Yorgis. Otsin ta ja lasksin siia tuua!“

Väljas jookseb Ford jälle nagu kahekümneaastane sportlane ühe teise maja juurde, mis juba oma viletsa esikülje järele otsustades pärit kusagilt maalt. Ühel alumise korra toal on väikese ametitola lagedus. Siis kohtutuba kõige inventaariga. Kõrgem iste kohtunikule. Kaebaluse pink. Pingid publikule. Selles majas, arvan kusagil Louisianas, on Abraham Lincoln kohtunikumetit pidanud ja elanud. „Otsin ja lasksin siia tuua!“

Pärast suurt lumetuisku.

Teise korra tubades leidub veel mööblitükiid. Alles korraldamata. Aga see tugi- tool on siin, kus istudes Lincoln surmava kuuli sai. Ta veri on tooli punast sammetit niisutanud.

„Kuulge,“ ütleb professor Hermann Ham- burist Fordile, „ja teie olete ütelnud, et ajalugu on tühi loba?“

Ford naeratab, jääb tõsiseks, osutub käega ruumis ringi, näidates olnud aja tummadale tunnistajatele, ja otse võluv on teda näha, kui ta ütleb: „See . . . on ajalugu!“

Kui jälle väljas murul jalutame, räägin ma Etzel Fordiga, selle mehe ainsa po- jaga ning pärijaga, kes sellisel suurejoone- lisel stiilil kogub terveid maju ja need sadandete miilide kauguselt toob Greenfield Village'i. Minul pole tööstusest suurt taipu,

Kuuvalgel.

märgin aga, mis ma tema vähilhaiguseks arvan: rippuvust ja pangakrediite. Etzel Ford ütleb: „Meie seisame kõiges maailmas enam kui sajakahekümne pangaga ühenduses, aga ainult raha hoiulpidajatena.“

On teada, et Henry Ford on olnud ühe farmeri poeg Greenfield Village lähedalt või koguni Greenfield Villagest enesest, et ta oli metallitöeline ja, kui jalgratas moodi tuli, jalgrattavabriku asutas. Varsti pärast autode proovimist põhjendas ta Detroiti autovabrikud. Aktsiaseltsi sajatuhande dollariga, millest tema oma oli kuuskümmendtuhat dollarit. Mõni aasta hiljem ostis ta üles ka kõik teised aktsiad, mille nimeväärus oli nelikümmendtuhat dollarit. Aga ta pidi nende eest nüüd juba maksuma kakskümmendviis miljonit. Tema pole veel ainustki autot valmistanud ega valmistaneid praegugi, mis juba ette pole ära müüdnud. Nüüd on ta rikkaim mees Ameerikas, rikkam kui Rockefeller, Vanderbilt ja Morgan, ja ta juhatab oma suuri vabrikuid

üsna üksipäi. Etzel Ford on oma isa poeg. Temal on kõik, mis isal puudub: haridus, keelteoskus, meelavaliku aitamisetöö jaoks, mida ta isa kangekaelselt alati salgab. Henry Ford lükkab vaikides tagasi, Etzel Ford annetab lahtiste kätega. Kas pojalt on ka isa genialiteeti, arvestavat julgust ja isa fantaasiat, näitab alles tulevik.

Natukeseks ajaks astume ühesse paljudest eratöökodadest. Seal seisab hiiglasuur kogu vanu kirikukellu, mis nüüd elektriga pannakse käima. Ja kõik need on pärit Londonist, ühest ürgvanast katedraalist. „Otsin ja lasksin siia tuua.“

Siis läheneme suurele kütunitaolisele ehitusele. Läheme läbi paarist primitiivsest töökojast. Siis viib meid väike trepp üles. Henry Ford astub kaks ja kolm astet korraga, ja me viibime Edisoni laboratoriumis!

See laboratoriumis seisis kord New Jerseys Menlo puiestikus. Selles ruumis on Edison leiutanud kõik need lugematud leiutised, mis on maailma näo nii väga teiseks muutund. Siin on tekkinud esimene elektripirn, fonograaf, ki-

netofon, parandatud telefon ja palju, palju muud, milleta moodne tsivilisatsioon enam ei saa elutseda. Fantastlik vaim valitseb ja elutseb siin laboratoriumis. „Otsin ja lasksin siia tuua.“

Pagana mees on ta, see Henry Ford. Kahtlemata üks huvitavamaid päid, mis meie ajal töötavad. Mitte ainult Ameerika rikkaim ja tähtsaim mees, vaid arvatavasti ka praegusaja ameerikanismi täielikum kehastus. Tema olemus ilmutab palju teravaid vastolusid, kuidas ta nii tormilikult püüab tulevikusse. Praktikalik geenius. Kuulmatu julge, tark, visa, sihikindel igas ettevõttes. Täis mees. Terve iseloom, kes ennast, maailma ja elu fanaatiliselt jaatab. Veendunud optimist, et kõik muutub ikka paremaks ja paremaks. Mees, keda kõik juba kolmkümmend aastat imestavad. Teistele igakord mitte rõõmuks, aga mees, kes on leiba annud ja veel annab sadatuhandetele, mis lõpuks kõige tähtsam on.

Tunnusmärgid.

Prantsuse kirjanik **Jean Gautelle.**

Konstaabel Kahmakinnil, kuna ta oli sandarmiväe konstaabel, oli karm välimus ja läbitungiv pilk. Ajast saadik, mil ta kandas Väike-Sinitaeva väikest brigaadi, loeti teda kohalikkude elanikkude poolt täie õigusega seaduse teenistuses seisva jõu ja autoriteedi kehastunud sümboliks. Teati, et ta teenis ettekirjutusi passiivse sõnakuulmise ja sellise südametunnistusega, et ta püüdlikkuse üleliigsus koormas elanikke palju rohkem kui kõik ümbruskonna kuritegijad kokku.

Ühel päeval sai konstaabel Kahmakinni kaks salajast ümbriku.

Esimeses teatati talle uue prefekti peatsest ja salajasest uurimisreisist. Teises teatas talle Pariisi direksioon kellegi võrukaela Kolofooniumi tunnusmärgid, kes olla asunud teina piirkonda.

Need tunnusmärgid (muidugi väga puudulikud) olid varustatud kolme viletsa päevapildiga, millest igaüks oli sootu teist isikut kujutav, s. o. pidid kujutama tagaotsitavat kolmes eelistatud mundris.

Esimesel pildil oli mees habemik ja karvane nagu mõni kiviaja metsmees; teisel pildil tuletas ta meele mõnda notaariuse kirjutajat (vajuvad näpitsad ninal, kapsaraua laadi vurrud, kaheksapäevane habe), ning kolmas pilt esitas teda mõõduka gentleman'ina, kes kannab monoklit ja siidkravatti.

— Kuramus, ütleb konstaabel Kahmakinni, — kolm meest ühes ainsas, küll aga antakse tööd väikesele brigaadile. Olgu! Ettekirjutus on ettekirjutus, töö tuleb teha kiiresti.

Ta surus kellanööbile.

— Sandarmid Klimunulle, Schnabudillivotski ja Taskunuhk! Valmistuge ja sõidule! Isamaa on hädas!

Siis mõtles ta järgi ja arvas, et mehe jaoks, kes kolab ringi kolmes isikus, pole kolm sandarmit tõesti mitte palju. Ta jatkas:

— Sandarm Pikksõrm tulgu ka ligi. Jätke kantelei ja soolaputka võtmed tallipoisi Tohmani hooleks.

Mõni minut hiljem läks sandarmivägi

teele, kuna Tohman võttis istet konstaabli toolil.

Kui nad maa rajale olid tulnud, arvas Kahmakinni tarvilikuks teisi oma taktikasse pühendada.

— Minu arvamine on, ütles ta, — et pole sugugi üleliigne, kui määrame oma peastaabi raudteejaama perronile. Pariisi rong peab saabuma mõne minuti pärast, ja pole selles midagi erakorralist, kui me'e poiss selle liikumisabinõu on valinud. Seepärast siis edasi ja silmad lahti!

Püsti jalastes, asus konstaabel etteotsaja pööris jaama poole, mis, nagu igaüks teab, asub viie kilomeetri kaugusel Väike-Sinitaevast.

Nii sõitis väike trobikond piki maanteed, eesotsas ülemus, kes tähtsal puhul oli ette löönud oma kõige pidulikuma ilme.

Jõudes jaamaplatsile, käis konstaabel Kah-

Pildid pidid kujutama tagaotsitavat kolmes eelistatud mundris.

makinnist äkiline värin läbi. Mõni samm temast eemal lõhkus keegi mees põllukive, ilma et ta vähematki huvi oleks tunnud mõõdaratsutava ratsaväe vastu. See viinane asjaolu võis olla väga hästi ka puhta südametunnistuse tunnus.

Konstaabel Kahmakinnile aga tähendas see häbematut tsünismi.

Mis võis ka muud arvata habemikust ja karvanässist, nagu mõni kiviaja metsmees, keda kujutas päevapilt nr. 1.

— Seal ta on! arvas endamisi konstaabel.

Ja pöördudes alluvate poole:

— Kas tunnete seda kivilõhkujat?

— Konstaabel, vastasid neli meest kooris, meie hinge ja südametunnistuse juures, meie pole teda veel kunagi näinud.

— Hüva, ütles Kahmakinni. Siis olen ma arvamisel, et juhused meid soodustab, ja et me poisi oleme leidnud!

Nii sõitis väike trobikond piki maanteed, eesotsas ülemus.

— Konstaabel, vastas koor, konstaabel, teil on õigus!

Paari hüppega oli mees ümber piiratud.

— Teie nimi? lõugas Kahmakinni.

— Harakas!

— See on vale! Teie nimi on Kolofoonium!

— Kolofoonium?

— Marss edasi! Ärge mängige rumalat. Asi selgitatakse kantseleis!

— Mis on? Teie tahate mind kinni võtta?

— Võtame teid kaasa!

Mees köideti kähku ja võeti kahe hobuse vahele.

Vahepeal kõlas vile. See teatas Pariisi rongi saabumist.

— Minu arvamine on, et meil siin pole enam midagi otsida, ütles konstaabel. Siiski, et hoiduda rahva rumalast ja vastikust uudishimust, ootame siin nende puude all kuni mass on hajunud.

Kahmakinnil oli seda enam põhjust, sest see oli just puhkeaja algus, kus pariislasi karjas tuli puhkusele.

Väike salk kadus puhmaste alla ning silmitses uudishimulikult möödaminejaid.

Äkki värises Kahmakinni uuesti. Seal tuli piki teed mees, keda ta ülihästi tundis.

— Mis see on, mõirgas Kahmakinni, see pole võimalik.

Kuid oma pika politseiteenistuse jooksul oli Kahmakinni aru saanud, et kuritegija poolt kõik on võimalik, kõik — isegi kahakordistumine.

Ta hüüatas meest. Sandarmite koor lõugas kaasa. Mees oli täitsa pildis nr. 2 kujutatud notaariuse kirjutaja sarnane. Sama vajuv näpits, samad kapsarauad vurrudeks, peale kaheksapäevase habeme, mis nüüd oli hästi aetud.

— Teie nimi? lõugas konstaabel Kahmakinni.

— Ma ei tea! ütles indiviid aralt.

— Aga mina tean, mina! jatkas Kahma-

kinni. Teie nimi on Kolofoonium ja teid süüdistatakse murdvarguses.

— Nonoh! . . .

Mees tegi kummalise näo, kuid asus rahulikult rongikäiku otse kivilõhkuja kõrval.

Nüüd mindi kiirendatud sammul kantselei poole.

Äkki läbistas konstaabel Kahmakinni kolmas värin.

Salkkond jõudis sel hetkel raudteele, mis läbistas mitmel kohal autode-tee.

Mis nüüd konstaabli võpatama pani, oli see, et ta silmas ühe auto juures sekeldamas monokliga ja siidkravatiga härrat, kes sarnanes ligikaudu päevapilt nr. 3-le.

Uhke liigutusega keerutas konstaabel Kahmakinni oma vurru.

— Kurat! ütles ta targalt. See asi teeb asja keerulisemaks. On ometi käegakatsutav, et see Kolofoonium ei saa asuda korraga kolmes nahas. Kui ma aga tahan selgusele jõuda, siis tuleb ka seda poissi siin auto juures tähele panna.

Lähenedes autole, kõmatas ta häälega, mis ei salli vasturääkimisi.

— Hallo, mu härra, kust teie võtsite selle auto?

— Kas meeldib? See on minu auto.

— Ah! Ja . . . kas olete ta eest ka maksnud?

— Maksnud? ütles teine veidi pahaselt, aga kindlasti . . .

— Oma rahaga?

— Muidugi omaga.

— Teiste sõnadega, varastatud rahaga!

— Ah nii, konstaabel! mida peab see nali tähendama?

— See tähendab, mu härra, et ma palun teid kaasa tulla!

— Kuidas! Mind arreteerida, mind, parun de la Limace'i.

— Arreteerin teid, teid, härra Kolofoonium, keda süüdistatakse pettustes ja teistes viisakustes.

— Kaeban prefektile, konstaabel . . .

— Tean! Tean! Kõik, kes on teietaolises seisukorras, seletavad, et nad on prefekti sõbrad. Prefektile ma ta tutvuste pärast just õnne ei soovi. Ruttu, edasi marss! ja kiirem kui muidu! Pole meil aega siin muidu jännata!

Nõndanimetatud parun de la Limace

asus teiste süüdlaste hulka, ja teekond läks edasi kantselei poole. Kõik muidugi rahva uurivate pilkude all.

Kui kõik olid jaoskonnas, siis tundis konstaabel Kahmakinni siiski väikest südamepistet.

— Üldiselt kokku võttes, arvas ta, tuleb siiski teada, et kolme süüdlase peale peab tulema vähemalt kaks süütut. Kuid milline on süüdlane?

Pöördes kolme õnnetu poole, põristas ta: — Mu härrad! lõpp naljale. Kes on teie hulgas Kolofoonium?

Keegi ei vastanud.

— Ei, ütles Kahmakinni. Nii see ei lähe. Mu arvamine on, et niisuguste poiste juures tuleb kavalust tarvitada.

Tehes hääle hästi mahedaks, algas ta uuesti.

— Tõstku see, kelle nimi on Kolofoonium, käsi üles! Silmapilk on ta vaba!

Kolm kätt tõusid taevapoole, kuna kolmekordne „mina“ kajas läbi õhu.

— Mina! Mina! Mina!

Kahmakinni polnud sellega nõus:

— Mis see siis tähendab, kuradinahk? Mis see siis peab tähendama? Nüüd on kõik kolm sellega nõus. Ah! nii siis, mu armsad, teie peate siis õigusemõistmist naljatamiseks? Olgu, olgu siis peale! Pariis saadab mulle kolmed tunnusmärgid; ja mina saadan talle vastu kolm süüdlast! Küll nad seal asjad selgitavad! Edasi, marss! Viige need poisid soolaputkasse, ja homseni ärge hingake mulle neist sõnagi!

Kuid Kahmakinni sai äkki isegi aru, et niimoodi asjast üle saada — oli võimatu.

Vist mäletab lugeja veel, et vahepeal oli soolaputka valvamine usaldatud Tohmani kätte, kes oli vähemalt kolmveerandi võrra idioot.

Nüüd oli Tohman kadunud. Veidi hiljem

„Mu härrad! Kes on Teie hulgas Kolofoonium?“

leiti ta köidetuna ja tropp suus lähemas puhmas. Konstaablit haaras kummaline hirm.

— Noh, kisas ta, mis on juhtunud?

— Vang . . .

— Vang?

— Jah see, kelle teie üleile kimmi võtsite hulkumise pärast . . .

— See on õige. Olin ta unustanud! Mis on?

— Mis on . . . ta on sääred teinud!

— Sääred teinud!

— Jah, härra konstaabel. Selle tõendusks jättis ta teile väikese kirja maha, teie lauasahklisse!

— Kirja — mulle?

Kahmakinni tormas sahtli juure, käristas lahti ümbriku ja vajus siis hoiates toolile.

— Äraneetud! Olen kadunud! Jalga lasknud, see kurivain . . . ja ütelda, et ta mul peos oli — seal — soolaputkas . . .

— Kes siis? küsis üks sandarmitest.

— Kes? Kuid see Kolofoonium, kuradi pärast!

Ja nagu poleks see vapustus küllaldane, võttis mees vajuva näpitsa ja kapsarauaga vurrude asemel — sõna ning ütles, pöördes parun de la Limace'i poole:

— Nii siis, kallis härra, nagu ma hästi kuulsin, tahtsite teie kaevata prefektile?

— Igatahes!

— Olge head ja kõnelge!

— Mis?

— Kõnelge, kallis isand, rääkige! Mina olengi uus prefekt!

Tema armastab mu laule.

Ed. Vöhrman.

Tema armastab mu laule,
minu kandle kõlinaid,
armastab mu hingevalu,
verepärleid, pisaraid. —

Seega tahab ta, et piinad
mul ei lõpeks iialgi,
tahab, et mu ahastused
kestma peavad hauani.

Vennad.

Austria kirjanik **G. Engelsmann.**

Kui õppisin tundma Mariannet — ta perekonnanimi ei olnud nii ilus, ta nimi oli nimelt Marianne Kalthuber — olin parajasti selles õnnistatud vanaduses, millal kujutletakse olla sama suur naistetundja kui naiste-vihkajagi. Teiste sõnadega, olin veel väga noor.

Kuid Marianne oli, nagu mõistsin kohe, erand. Nii pealiskaudsed, koketid ja lõbuhiinulised kui mulle näisid naised, Marianne, see ei jäänud varjule mu teravate silmade eest, oli selle kõige vastand. Ta näis mulle nii sügav, nii tõsine ja kõigest edevusest nii kaugel, et vaatasin austavalt ta poole üles, kuigi ta kuldblond pea, millest vaatasid kaks tumedat, saladuslikku silma, mulle vaevalt ulatus õlani.

Kui olin avaldanud ülevoolava silmakõnega nädalateviisi armastust, tegin ühel päeval — luurasin Mariannet, kui ta astus majauksest — kangelasliku otsuse ja küsisin talt kogeledes, kas tohin teda saata.

Neliteistkümmend päeva hiljem ütles mulle Marianne, kui ootasin teda harilikul tunnil Mariahilfi kiriku ees:

„Sina, Robert, ära enam siin oota. Mu vend tuleb mulle tihti järele ja see tähendaks õnnetust, kui ta kohtab mind noore mehega.“

Olin ehmunud. Tõepoolest, see oleks õnnetus olnud. Iga mõistlik perekond pidi selle vastu protestima, et ta last nähti noore mehe seltsis, kelle sissetulek vaevalt ulatus elatismiinumini. Mul ei olnud ka, kui ei sündinud ime, väljavaadet, et see sissetulek tõuseb järgmistel aastatel tähelepanuväärselt.

Vist mõistetakse, et seisin esialgu ametnikkude hierarkia kõige alamal astmel, kus nii raske on tasakaalu hoida. Ka Mariannel ei olnud palju rohkem varandust. Ta andis, kuigi oli alles kaheksateistkümmend aastat vana, juba kuudeviisi muusikatunde nendes kunsti armastavates majades, kus tasutakse tunni eest shilling ja vähem. Kuid mis hoolisime tulevikust? Nautisime õnnestavat olevikku, millele heitis varju ainult äkki ilmunud vend. Arvasin selles kehastunud perekonna autoriteeti nägevat, kes ei küsi: „Kas armastate tütarlast?“, vaid „Kas võite toita naist?“

Viimasele küsimusele ei oleks ma võinud vastata jaatavalt.

„Kus ja millal näeme üksteist jälle?“ küsisin kartlikult.

Mu hääle kõla näis liigutavat Mariannet. Ta mõtles järele.

„Kas tead, mul on sellest kahju, kuid see ei ole võimalik, et näeme üksteist igapäev,“ arvas ta lõpuks.

Lasin pea langeda.

„Noh, ära heida meelt,“ lohutas mind Marianne, „võime üksteist igapäev näha.“

„Sa magus ingel!“ hõiskasin ma. „Sa kingid mulle elu!“

Ta naeratas võluvamat naeratust.

„Jah, sa pead mind nägema nagu siamaani. Kui mind saadab vend, siis möödun sinust nagu võõrast. Sa ei tereta mind, sa ei tunne mind. See on koomiline, eks?“

Pidasin seda rohkem valulikuks, kui koomiliseks. Kuid ei ütelnud seda.

„Kuid meie silmad tohivad üksteisele siiski ütelda: Armastan sind!“ unistasin selle ülevoolavusega, mida võivad lubada enestele inimesed minu vanaduses ja minu sissetulekuga.

„Ja kui kohtaksime äkki su venda?“ küsisin murelikult.

Marianne punastus. Mõte sellele võimalusele oli talle olnud kaugel. Hea laps oli ju veel nii noor ja kogenematu, et mõistsin hästi ta ehmunist.

Olin samati ehmunud. Kuid kogusin end. „Ah, kallim,“ kogelesin mina, „tean, mis ohvreid sa tood meie armastusele. Kuid vaata, ma ei või elada, kui sind ei näe. Ja sa ei taha ometi mu mõrtsukaks hakata?“

Ta naeris. Ei, ta ei tahtnud olla mu mõrtsukas. „Võid olla selles asjas rahulik,“ arvas ta.

Siis hüüdis ta: „Kui rumal ma olen! Et see mulle kohe ei meelistunud. Mu vend on kahjuks, või pean ma ütlema, jumalale tänu, nii suuresti lühinägeline, et võin last mööduda kümme korda, ilma et ta mind kordki ära tunneks. Ta vahib mulle näkku. Seda teevad kõik lühinägelised inimesed, kuid kui kõrvale vaatan, usub ta kindlasti, et olen ainult ta õega sarnane.“

„Ah, see on tast kena,“ hõiskasin mina. „Sarnane vend meeldib mulle küll.“

„Rõõmustav, et ta sulle meeldib,“ naeris Marianne, juba täitsa rõõmsalt. „Olen uudishimulik, mis sa ütled, kui oled teda näinud.“

„Kuidas on su venna nimi?“ küsisin mina.

„Mis ta nimi on?“ kordas Marianne.
„Franz on mu venna nimi.“

Mul oli varsti juhus Franzi näha. Nägin teda tihedamini, kui soovisin. Sest julgesin vaevalt, kui ta möödus minust Mariannega, heita viimasele õrna pilku. See oli alati kadunud õhtu mu elus. Ja rõõmustasin kogu päeva sellele õhtule.

Franz oli muide ilus, toreda kasvuga noor mees, kes meeldis mulle juba sellepärast, et leidsin sarnaduse tema ja õe vahel. Kuid Marianne oli palju ilusam.

Põksuva südamega, täis kadedust vaatasin talle järele, kui ta, nagu sündis iga teine päev, saatis õde. Kord juhtus meile, et Franz tuli vastu, kui tahtsin Mariannega üle tänava minna. Ehmusin hirmsasti.

„Su vend,“ sosistasin ma.

„Vaiki!“ sosistas mulle Marianne, „vaata mujale.“

Jumalale tänu, Franz möödus rahuks, ilma et õde oleks ära tunnud. Olin kahvatanud.

Marianne paled hõõgusid, nagu oleks nad purpurisse kastetud.

See kohtamine ei jäänud ainsaks. Kuid hiljem kaotas ta palju omast kohutavusest. Franz, mu tulevane naisevend, oli tõesti väga lühinägeline. Kandsin küll kah gümnaasiumist saadik prille, kuid oleksin tundnud Marianne kolmekümne sammu peale ära.

„Armastus ei tee pimedaks,“ ütlesin talle ükskord õrnalt, „ta teeb ehk isegi teravnägeliseks. Muidugi, mis on kõige parema venna armastus võrreldes selle hõõguva armastusega, mida tunnen sinu vastu.“

Pilk, mille Marianne andis mulle vastu, ei olnud sarnane, mis oleks jahutanud mu tundeid.

Kuid saatust oli määranud, et pidin Marianne vanda varemini tundma õppima, kui Marianne oli soovinud.

Ruttasin ühel õhtul, kui lahkusin Marianne juurest, kohvikusse Matzleinsdorfi tänaval, et — see oli õhtusöök — süüa seal melange. Lokaalis oli peale väsinud markööri veel üksainus inimene, kes istus lugemislaua taga, kus oli tavalikult ka minu koht.

Istusin viisaka teretusega härrale vastu.

Mu „Tere õhtust“ peale vastas ta sama viisakalt: „Tere õhtust!“

Sealjuures vaatas ta ajalehelt üles, millesse oli süvenenud.

Ta vahtis mulle otsa, mina temale.

See oli Marianne vend.

Musiinolek näis mõjuvat temasse samuti, nagu tema siinolek minusse, sest ta läks punaseks ja näis olevat piinlikus seisukorras.

Mõtlesin meeletult, et lugu peab saama lõpetatud. Kõnelen avameelselt, nagu on mehe kohus. Ehk olid tal samad mõtted, sest peaaegu üheaegselt minuga kargas temagi püsti ja peaaegu üheaegselt ütlesime mõlemad:

„Andestage, härra Kalthuber . . .“

Jahmusin. „Mu nimi ei ole Kalthuber,“ kogelesin ma, „mu nimi on Robert Hartwig.“

„Ja minu nimi on Franz Brauner,“ ütles ta, „ma ei teadnud, et olete Marianne võõrasvend.“

„Jah, kas Teie siis ei ole tema vend?“ küsisin ma.

Vaatasime üksteisele jahmunult näkku. Ma ei usu, et nägime sel silmapilgul vaimurikkad välja.

Hirmus kahtlus ärkas mu vaimus.

„Mulle ütles Marianne, et olete ta vend.“

„Seda tõendas ta mulle Teist,“ sain vastuseks.

Nüüd selgitasime loo varsti.

Lahkusime kohvikust küll mitte vendadena, kuid heade sõpradena, kel ei olnud üksteise ees saladusi.

Järgmisel õhtul ootasime ühiselt Marianne.

Möödusime temast käsikäes. Kui ta meid silmas, kahvatus ta.

Tundsime pistet südames. Ma ei oleks saanud sõnagi kuuldavale tuua.

Franz aga ütles kibeda naeratusega: „Ära ole narr. Sarnased tüdrukud ei vääri, et kannatame nende pärast. Nad naeravad meid välja. Ainus karistus, mis nad tunnevad, on ehk see, et näitame neile, et nad meile on ükskõiksed.“

Sealjuures tuksus ta suu nii äraandlikult, nagu ei oleks sel ükskõiksusel tõi taga.

Salavõrgud.

Austria kirjaniku **Otto Hermann'i** romaan.

2

Inspektor Wilkinson oli esimene, kes võttis sõna, kui külalised olid läinud. „Kas ei olnud see — hm — üleliigne, et võtsite enesele vastutuse, milleks meie ei ole kohustatud,“ ütles ta vaikse pahameelega.

„Üleliigne? Arvatavasti, kuid koorem ei ole raske.“

„Te usute siis . . . ?“

„Jah. Noore daami kavalalt väljamõeldud plaan, et raha oma kätte saada ja siis sellega teha, mis tahab. See on kõik. Mitte väga algupärane, kuid kaunis osav. Igatahes näib preili Cortlantil olevat hoopis rohkem aru kui ta onupojal. Mis arvate sellest, Wilkinson? Näen, et teie ei ole minuga ühel arvamisel.“

„Mitte täiesti, mister Baldwin,“ vastas inspektor. „Mul on tunne, mis end aga seletada ei lase, et asja taga peitub rohkem kui välja näeb. Tahaksin kõneleda sellest Trentiga.“

„Apropos, Trent,“ katkestas ülem, „kus ta on? Ta oleks pidanud ammu siin olema?“

Vastuse asemel läks inspektor Wilkinson uuesti telefoni juure ja lasi end bürooga ühendada.

„Kas teie olete, Trent?“ kuulis ülem teda kõnelevat. „Ei? Ah, Donald. Mispärast ei ole kapten Trent üles tulnud? Veel mitte majas olnud? — Mis? . . . Võimamatu! . . . Täitsa võimatu! . . . Ma. . .“

Ta katkestas end, kuid pidas kuuldetoru ikka veel segaduses käes ja vahtis hämmastunult enese ette. Ülem ei suutnud kauemini taltsutada oma kärsitust. „Mis ütles Donald? Kõnelege ometi, mees,“ hüüdis ta.

„Ta ütles,“ algas Wilkinson aeglaselt, „ta ütles, et Trent täna siin ei ole olnud, et ta eilsest saadik oma korteris ei ole olnud.“

„Noh, ja? On talle midagi juhtunud?“

„Ma ei tea seda,“ jatkas Wilkinson. „Tunni eest on ta majapidajannale telefonerinud tundmatu, kes seletas, et Trent äkki eraasjus ära on reisinud ja esialgul New Yorki tagasi ei tule.“

Neljas peatükk.

Kaks saatust otsustatakse.

Noor mees, kes end oli esitanud Lilian Cortlantile Stanfordinas, vaatas mugavast

puhketoolist läbi sõbraliku tekisalongi akna päikesepaistelisele, kergelt lainetavale merepinnale. Ta põlvedel lebas raamat. Stanford ei tunnud huvi kollases köites raamatu vastu, mis sisaldas uuema Pariisi sensatsiooniroomaani. Ta mõtted olid jutuaajamise juures, mis tal oli olnud noore tütarlapsena all salongis. See jutuaajamine ei olnud teda rahuldanud, eriti sellepärast, et tema kestel oli üeldud sõnu, mis olid jätnud tas ebameeldiva järeлмаigu. See oli tunne, mille suhtes ta end oli pidanud ammu tõmbiks.

Steward kattis keskmise laua dineriks. Aegajalt kostsid väljast madruste aeglased sammud, kes määrdinud, sinistes villajakides olid ametis üksluisete toimingutega. Muidu valitses tekil laisk rahu, mis on omane reisiaurikutele

Sarnane oli nähtavasti aurik „Pueblo,“ otsustades ta musta, tahmase ja lohaka välimuse järele. Ainult teravam vaateleja oleks võinud näha teatavat omapära, mis ei sobinud selle laevatüübiga. Masinaruum oli palju suurem kui tavalikul veoaurikul ja lasi oletada, et ehitajad olid rõhutanud suurt kiirust. Esitekil seisis täielikult kaetud ese, mis lähedalt vaadates vaevalt võis olla sel kohal tavalikult leiduv auruvänt. Edasi oleks vaateleja märganud, et ühest auriku korstnast ei tõusnud suitsu ja et see oli kinnitatud viisil, mis lasi oletada, et võis saada eemaldatud. Juba lähemas kauguses ei olnud sellest kõigest aga midagi märgata.

Suur, tugev mees, keda iseloomustas tumesinine mundrikuub metallnööpidega, laevavahviterina, lähenes väljast tekisalongi uksele, mille steward ta ees teenistusvalmis lahti kiskus. Ta astus laua äärde ja valas enesele klaasi punast veini, mille tühjendas ühe sõõmuga. „Koeraelu,“ ütles ta halvatujuuliselt. „Seisan varasest hommikust saadik sillal.“ Ta pilgud libisesid üle laua. „Ainult kaks katet? Kuhu jääb meie külaline?“

„Meie seltskonda põlatakse, kapten,“ vastas noor mees naeratades. „Aus, vana merekaru ja endine tore leitnant Tema Majesteedi Briti sõjalaevastikus ei huvita preili Cortlanti. Ta saatis mulle paar rida stewardiga, et soovib ükski stüia — iseenesest mõista. See sõna oli alla kriipsutatud.“

John Talbot, „Pueblo kapten, ei olnud mitte täielikult ausa, vana merekaru kehastus. Ta tõmmus näos väikused kaks rahutat, teravat silma, ta lõug oli nurgeline, ulatus ettepoole ja ta suu oli vali. Ta oli nähtavasti mees, kes on harjunud, et ta sõna kuuldakse ning ei olnud raske kujutada, et ta sõnakuulmatusega kergesti valmis saab.

Teise klaasi veini järele süütas ta sigari ja võttis Stanfordini vastu istet.

„Kuidas oli teie jutuajamine tüdrukuga? Oli ja nõus?“ küsis ta.

„Nõus? Sugugi mitte. Noor daam on jonnakus ise. Sling pööras juba mu tähelepanu sellele. Ma saavat temaga vaeva nägema, lasi ta ütelda, kuid ma usun, et ta seda vaeva veel küllalt ei osanud hinnata.“

„Ma ei mõista, miks ülem, kui juba algatab sarnaseid ettevõtteid, ei vali objekte, mis on libedamad,“ pomises kapten. „Mulle on asi — avalikult öeldud — vastumeelne. Kui seda juhtub tihedamini, ei tee ma enam kaasa. Meil on selle asjaga juba küllalt tegemist. Pealegi ei ole mu aurik paasion noortele daamidele.“

„Kuulake, kuulake,“ pomises Stanford ironiliselt naeratades, „kapten Talbot põlgab naisi. Teie ei tarvitse karta, kapten, seda enam ette ei tule. Ülem teatas mulle Slingi kaudu, et see on üksikuhtumus.“

„Mispärast teeb ta seda? Embkumb, kas asi on üri või tast jäetakse käed emale!“

„Mispärast ta seda teeb?“ kordas Stanford. „Ta vajab raha, arvatavasti. Tal olid seni hiiglakulud ja teenistus algab alles nüüd peale. Ei ole põlata, kui võib teinida viisteistkümmend miljoni mõne päevaga.“

„Täitsa minu arvamine,“ vastas kapten. „Kuid seda raha nii kergesti ei saa. Kas olete kindel, et päevadest ei saa nädalad? Tüdruk takistab meid siin. Tal on mu parim kabiin ja salong veel peale selle. Mis me teeme, kui ta jääb jonnakaks?“

„Mõned päevad teie vanas kastis, kapten, teevad ta taltsaks. Silmapilkselt ei tunne ta seisukorra tõsidust. Noor daam, murefult kasvanud, ei mõista kohe, et ka teda võib tabada õnnetus ja usub veel ime sisse. Muidugi on tal raske leppida sellega, et ta tihel päeval enam ei ole rikas pärjanna.“

„On viisteistkümmend miljoni ta kogu varandus?“ küsis kapten.

„Umhes. Talle jääb veel üks või kaks miljoni, tühine asi talle, kuid ma oleksin

Marssal J. C. Joffre,
suureandeline väejuht ja „Prantsusmaa päästja“, kellel õnnestus panna seisima Marnel saksa vägede edasitungi ning pöörda sõjaõnne liitriikide kasuks, suri 3. jaan. Pariisis 78 a. vanduses. Prantsuse valitsus korraldas marssal Joffre'ile matuse kõige auavaldustega.

rõõmus, kui nad kuuluks mulle. Siis ei istuks ma siin,“ lisas ta ohtes.

„Mina ka mitte,“ seletas kapten Talbot pahaselt. „Oleksin nõus juba kümnendikuga. Siis ostaksin enesele kuskil majakese ja istutaksin kapsaid. Kuid sarnane luksusolevus nõuab elult muidugi hoopis muud.“

„Oigupoolest peaks ta tänulik olema, et võtame ta raha,“ arvas noorem mees lühema vaheaja järele. „Sel viisil leiab ta vähemalt kellegi, kes abiellub temaga ta enese pärast. Lord Dorset seda kindlasti ei tee. Tunnen teda Londonist saadik, läbi ja läbi pehkinud. On juba kaks naist õnnetuks teinud. Mulle arusaanatu, kuidas newjorklased temaga sisse võisid kukkuda. Kuid aadlitiitel vabandab teie demokraatlisel maal paljugi. Pealegi, mis teeb teie summitud külaline?“

„Ta on rahulik ja kindel,“ vastas kapten Talbot. „Algul oli ta veidi metsik, kuid ta märkas varsti, et see ei aita. Muidu kena, sümpaatne inimene. Mul on tast kahju.“

Esimest korda jutuajamise jooksul unustas mees, kes nimetas end Stanford, oma rõhutatud üksikõiksuse. Ta vaatas Talboti teravalt ja see vastas samasuguse pilguga.

„Kabju!“ kordas Stanford. „Mispärast,

kapten Talbot? Ma ei usu, et tulite mõttele . . .“

„Muidugi tulin,“ seletas kapten ägedalt. „Vestlesin temaga ja ta teab juba rohkem, kui meile on armas, olen selles veendunud. Mul ei ole himu oma elu ülejääki veeta vanglas. Ta peab kaduma.“

Stanford nõjatus tooliseljale, ta suu naeratas jälle, kuid ta silmad jäid kõvaks.

„Oh, teie aneeriklased,“ ütles ta aeglase käeliigutusega. „Te mõtlete kohe tapmisele ja nii edasi. Missugused vägivaldsed inimesed te olete. Et kedagi kõrvaldada, selleks ei vajata laskeriista, nuga või „mees üle parda“ hütüet. Kuid seda teie ei mõista. Teie ei ole õppinud hommikumaal nagu meie. Hiinas ja Indias on hädaohtlikum tapariist siidinöör. Siidinöör! See on sümboolne, armas kapten. Jumalale tänu, et ülem selles asjas midagi taipab. Jätke mure külalise eest rahulikult tema ja minu hooleks. Ma ei olnud laisk, kuna teie seisite sillal. Tunni eest tuli mu üksikasjalise teate peale pikk shiffritelegramm juhtnööridega. Ülem on tore da asja välja mõelnud. Pütame kaks kärbest ühe hoobiga ja üks neist on teie külaline.“

„Mis tahate temaga teha?“ küsis kapten Talbot ägedalt.

„Teeme ta kahjutuks,“ vastas Stanford rõhuga, „ilma tapariistata, noata, ilma siidinööri, kuid sama põhjalikult.“

Viies peatükk.

V a n g i s o l e k .

Kui Stanford ütles „Pueblo“ kaptenile, et Lilian Cortlant ei tundvat oma seisukorra tõsist, oli tal tookord, kui sellest rääkis, õigus, kuid kui mõõdusid päevad ilma muutuseta, üksioloku päevad täis piinavaid mõtteid, märkas noor tütarlaps traagilise tõelikkuse halli tonti.

Ta oli vang! Ikka uuesti oli ta koputunud uksele, mis viis tekile, ilma et oleks saanud vastust. Enne söögiaegasid ilmus alati stevard, ja päris ta soovide järele. See oli kõik. Katsetele, mis seltsis sellele, et teda kõnesse tõmmata, ta vastu ei tulnud ja Liliani vihaavalduste suhtes näitas ta stooilist rahu.

Stanfordi ta enam ei näinud. Ainult hommikuti oli tal peale einet temaga lühike telefonikõne, milles Stanford esitas steorotüüp-küsimuse: „Kas olete juba asja teisiti läbi mõelnud?“ Lilian vastas alati lühikese, terava ei'ga. Üks või kaks korda avaldas ta soovi tekile minna. Stanford

lõkkas palve viisakalt, kuid kindlalt tagasi. „Auriku tekk ei ole jalutamiseks määratud,“ oli ta seletus.

Et veeta aega, mis hiilis tigusammul, katsus Lilian lugeda. Salongi laudadel oli mitmekesist lektüütri olemas, kuid teda ei huvitanud midagi. Teda valitses ainult üks ahastav küsimus: Kui kaua võis see veel kesta?

Vastus, mille ta enesele andis, muutus ikka kurvemaks. Et kõik oli ainult bluff, et ta lastakse vabaks, kui ta vastupanust üle ei saada, seda ei julgenud ta enam uskuda. Tal oli nähtavasti inimestega tegelemist, kes ei peatunud poolteel.

Ja politsei? Mis oli tal sellelt oma vabastamiseks loota? See hirmus Stanford oli talle seletanud, et hindab oma tähtsust liig kõrgelt, kui oletab, et politseil muud ei ole teha, kui otsida noori daami maal ja merel, ning jahedal kaalumisel pidi ta tunnistama, et selles oli terake tõtt.

Lilian oli tihti mõtetes tegutsenud oma saatuse kaaslaste, politseiametnikuga, kes oli Stanfordini teatel pardal. Muidugi vangina nagu temagi. Kus võis ta olla? Mitte tema läheduses, sest muidu oleks ta temast midagi märganud. Oli asjatu mõelda võimalusele, et ta võiks astuda temaga ühendusse. Ta isoleerimise kaudu taheti teda nähtavasti pehmeks teha. Tark plaan, nagu tunnistas Lilian enesele, mida rohkem ta mõistis, et ta vastupanu väljapressimise suhtes, mida ta kallal kavatsesi toime panna, kõikuma löi ning sügavamale meeleheite silmapilkudel leppis ta juba järelandmise mõttoga.

Missugused oleks tagajärjed, kuidas peaks end üleval lord Dorset? Lilian Cortlant oli liig uhke, et uskuda, et ta varanduse suurus teeks vahet ta peignehe silmis, kuid ütletasi liig elutark, et selles mitte mõnikord kahelda.

Nagu ta konstateeris omaks üllatuseks, jätsid need kahtlused ta kauniks külmalaks ja ta mõistis selgelt, kui lõdvad olid ta suhted mehe vastu, kelle nime ta kord pidi kandma. Tööpoolest etendas elegantne, kuid mitte eriliselst stimpaatne inglase ta mõtete metsikus ringjooksus ainult tähtsuseta osa. Seda rohkem aga kasvas päevast päeva ta vabadusetung ja igatsus inimeste seltskonna järele ja ta lootis tihti, et Stanford tuleks uueks jutuaajamiseks.

Kuid see ei sündinud. Üks päev mõõdus teise järele närvepiinavas üksluisuses. Ta veetis sellega tunde, et vahetis läbi oma väikese kabiini luukide, istudes voodis

laiale merele, lootes, et möödub laev nii lähedalt, et ta võiks signaliseerida. Ta nägi tihti laevu, kuid suures kauguses. Kõik, mis nad talle tähendasid, oli, et ta vahtis neile igatsevalt järele, kuni kadusid horisondil.

Elust auriku pardal ei kuulnud ta muud, kui juhuslikult samme ta kohal tekil ja komandohüüdeid. Ühel ööl algas aurikul elavam elu. Harjumatud hääled äratasid Lilian unest. Masinate kära oli vaikinud, ta kuulis paljude jalgade müdinat ja ahelate kõlminat. Lilian oli liig tihti merel olnud, et mitte teada, mis see tähendas. Laev võttis kaupa peale või laadis kaupu välja. Ta vaatas oma kabiini luukidest, kuid midagi ei lasknud oletada, et maa oli lähedal. Nähtavasti oli võõras laev teisel küljel. Ümberlaadimised merel ja öösel olid ebaharilikud ja kahtlased. Auriku omanikud olid nähtavasti veel teised, tumedad ärialad peale riisumiste.

Järgmisel hommikul, kui ta tuli eineks salongi, ootas teda üllatus. Ta taldreku kõrval lebas hulk New Yorgi ajalehti. „Võõras aurik tõi nad öösel pardale,“ seletas stevard.

Alles kui viimane oli läinud, haaras Lilian lehtede järele, kuigi kärsitus väljakanatamatu oli. Need olid „New York Herald Times'i“ väljaanded kaksteistkümmend esimest päeva peale ta riisumist. Esimeses numbris täitis asi peaaegu kogu esimese lehekülje. Ka järgmistest võttis ta palju ruumi, kuid juba kuusendal päeval tuli muudatus. Suur tulekahju New Yorgis ja eriliselt julm röövmõrtsuka lugu olid ta välja surunud esimeselt leheküljelt ja teise järgu sensatsiooniks teinud. Artiklid muutusid ikka lühemaks ja olid kümne päeva pärast kokku kuiivanud lühidaks märkuseks, milles teatati, et politsei ikka veel jälgib teatavaid jälgi, kuid et vaevalt on oodata asja peatset lahendust.

See oli tavalik matusekell sensatsioonidele, mis on kaotanud sellise iseloomu. Kahes viimases numbris otsis Lilian asjatult oma nime. See oli kadunud. Avalik huvi oli pöördunud teistele asjadele. Nähtavasti ka sarnastele, millega Lilian oli seisnud lähedas ühenduses. Lord Dorset, lohutamatu peigmees, oli nimetatud mitmeti seltskondlistes teadetes ja ühendustes, mis lasid oletada, et ta katsus vaigistada oma valu ja teda toetasid selle juures mitmed abielu mulised noored daamid kõige soojemalt.

Kiired sammud tulid salongi trepist alla. Kui Lilian üles vaatas, seisis ta ees mees,

Alfred Masing,

Vara-Roosa asundustalu omanik, võitis miljoni naisliidu ja maanaiste keskseltsi loteriil.

kes end esitanud talle Stanfordina. Ta pani monokli silma ja naeratas noorele tütarlapsel vastu.

„Toon teile rõõmuteate, miss Cortlant,“ algas ta. „Olete vaba.“

„Kas mu onu maksis?“ hüüdis Lilian.

„Ei,“ vastas Stanford ohates. „Ta tõendab, et raha sulaks teha ei saa, kuid kuigi ma isiklikult kahetsen, ei või meie teid kauemini siin pidada. Meie kapten, kes andis teile oma kabiini, ütleb, et ta kauemini ilma kabiinita olla ei taha.“

Lilian vaatas noorele mehele imestava kahtlusega näkku, kes nimetas sarnast labasust ta vabastuse põhjuseks. „Mis see tähendab?“ küsis ta. „Kas tahate mind maale viia?“

„Muidugi,“ vastas Stanford, keda lõbus tas nähtavasti tütarlapse segadus. „Kuhu muidu?“

Lilian oli ikka veel segane. Asjade äkiline muudatus tuli täitsa ootamatult. „Te loobute siis omast asjast?“ küsis ta. „Kuhu tahate mind viia?“

Stanford tegi lühida, pilkava kummarduse. „Te võitsite, preili Cortlant,“ ütles ta. „Oma jonnakusega. Meie ei looda teilt enam midagi. Kuid teie teise küsimuse suhtes pean valmistama teile pettumuse. Oleme kaotanud palju aega teie pärast ja ei või kursist loobuda. Sellepärast saadame teid esimesel võimalusel maale, millest möödume ja jätame teie hooleks, kuidas sealt koju reisite.“

Lilian kuulis ta sõnadest pilget. Tas

kerkis kahtlus, mis oli ebamäärane, et saada selgete sõnadega väljendatud.

„Järgmine maa? kogeles ta. „Kus see on ja mis ta nimi?“

„Kus ta on?“ kordas Stanford naeratusega. „Umbes meie ees, päevareis eemal. Õiget nime tal ei ole, sest ta on ainult väike saar, mis leidub vähestel kaartidel. Nimetame teda Palmetta saareks. Muidu väga kena, võin öelda, palmid, banaanid, päris Eedeni aed. Võiksin teid peaaegu kadestada.“

Nüüd teadis Lilian, missugune oli kahtlus, mis oli tekkinud ta alateadvuses. „Saar, mil ei ole nime!“ hüüdis ta. „Mil ei ole elanikke! Ja see on vabastus, millest kõnelesite?“

„Mispärast mitte,“ vastas Stanford sarkastiliselt. „Te olete vaba, palju vabam kui näiteks New Yorgis. Pean sarnast elu toredaks. Saarel on maja, mõned merimehed on ehitanud ta hukkunud auriku osadest ja elamiseks sisse seadnud, ka leidub seal aed, põllud ja kõik, mis vaja. Pealegi tahan hoolitseda, et saate küllalt toiduaineid, et — kui kokku hoiate — aasta või rohkem vastu panna.“

„Aasta?“ kogeles Lilian. „Milleks? Kindlasti möödub varsti laev, mis mu peale võtab . . .“

„Ma sellele ei jääks lootma,“ katkestas teda Stanford. „Meremehed, kelledest kõnelesin, on pidanud kolm aastat ootama, kuni möödus laev ja see oli sinna eksinud. Palmetta saar ei ole laevasõiduks soodsal kohal, ta asub kesk liivapankade laia vööd, mille eest pörkab kõrvale kõik, mis ujub merel. Kuid mis ma näen? Teie ei näi olevat vaimustatud kenast väljavaatetest väikesele avantüürile!“

Lilian ei tahtnud lasta meest triumfeerida, ta ei tahtnud olla sügava pettumuse tunnistaja. „Ma ei usu teid, mister . . . mister . . . Stanford,“ vastas ta külmalt. „Tänapäev ei ole enam üksikuid saari ja Robinsoni avantüüre.“

Stanford kehitas õlgu. „Me näeme seda,“ ütles ta. „Igatahes palun teid selle vastu ettevalmistatud olla. Robinsoni avantüüriks lugu ei arene,“ lisas ta pilkavalt, „ta on pigemini Paul ja Virginie uus trükk.“

„Kuidas? Mis sellega arvate?“ küsis Lilian kiirelt.

„Teil on seltsiline saarel,“ vastas Stanford naeratades. „Mees, keda vist nimetasin meie endisel kokkupuutumisel: kapten Trent New Yorgi kriminaalpolitseist.“

Kuues peatükk.

Palmetta saar.

Järgmisel päeval märkas Lilian, et aurik vähendas suuresti käiku ja ta kuulis talle tuttavaid hütideid, mida tarvitavad merimehed veesügavuse mõõtmisel. Õhtul peatati masinad. Kui Lilian vaatas kabiini luugist, nägi ta umbes kaks miili eemal maad enese ees. See lebas sügaval vees, ainult keskel tõusis umbes kolmkümmend või nelikümmend meetrit kõrge mägi.

Tund hiljem tõi stevard õhtusöögi ja käskis tal asju pakkida. Seda käsku ei oleks vaja olnud, Lilian teadis, et oli kohal. Väga halb viibimine Palmetta saarel olla ei võinud, kui Stanfordi kirjeldus vastas tõe ja kaua see vist ei kestnud, selles oli Lilian veendunud, hoolimata Stanfordi tõendustest, sest ta kujutles laevaliikumist merel elavana.

Peale õhtusööki valdas teda äkki väsimusetunne. Täitsa ootamatult muutus ta ärevus uniseks. Ta ei suutnud silmi lahti hoida, kuigi võitles selle vastu, et nad kinni langesid ning tal puudus isegi jõud voodi minna. Ta pea vajus lauale ja ta jäi sügavalt magama. Kuid talle oli jäänud kaduva meelemärkuse silmapilkudel siiski nii palju mõtlemisvõimet, et ta ei kahtlenud oma väsimuse põhjustes. Ta punases veinis oli olnud unepulber. Nähtavasti ei tohtinud ta näha aurikut, mis oli olnud ta vangla ja inimesi, kes viisid ta maale.

Kui ta jälle ärkas, oli hele päev. Peale kerge peavalu tundis ta end täitsa tervena. Ta ei olnud üllatatud, kui leidis enese vööras ümbruses. Uudishimuliselt vaatas ta seda.

Ruum, milles ta lamas, oli sisse seatud laevakajuti viisil. Seinad olid puupaneelid, millesse olid ehitatud voodiasemed, kahekaupa üksteise peal. Lihtsal puupõrandal oli suur vaip, mille keskel seisis pikk laud, ta ümber nahktoolid, sarnased, nagu näha laevadel. Üldse avaldas ruum mugavat muljet, kuid oli näha, et ta oli olnud kaetud aega elanikkudeta.

Läbi kahe akna nägi Lilian rohelist oksi ja nendel peatusid ta esimesed selged mõtted. Ta ei olnud mitu nädalat näinud rohelist oksi ja ei olnud hinganud vaba õhku. Ühe hüppega oli ta asemelt maas ja tegi kiire tualeti oma reisipakkide abil, mis olid asetatud ta voodi kõrvale.

Kui ta avas ukse välisilma, lõi talle värske hommikutuul vastu. Ta oli ruumikal verandal, kus seisis korvmööblid, laud ja toolid

ja paar puhketooli seganisi. Mõned madalad palmid palistasid maja külgi ja olid nii lähedal, et pistsid omad lehvikud veranda uksest ja akendest sisse. Veranda ees oli lai ja tore muruplats, mis tasaselt laskudes lõppes liivarannaga. Selle taga veeretab meri laisku laineid.

Lilian jooksis ranna poole ja rändas liivaranda mööda edasi. See ei olnud pikk, mõlemalt poolt piirasid teda kaljud, mille vastu löid lained võimsa kohinaga. Laiad korallipingid jooksid kaartes ulgumere poole ja piirasid, moodustades sadama, liivaranna poolkuutaoliselt sisse.

Liliani haaras otsatu igatsus tormata ja hädasse, sinetavasse vette. Viimasest päevast saadik New-Yorgis oli ta pidanud loobuma oma harjunud hommikuvannist. Ruttu heitis ta riided maha ja viskas end lähemale tormavatele lainetele vastu. Supelus oli nii karastav ja vabastusetunne nii suurepärane, mis tas ärkas, et ta unustas kõik ümberringi. Kui ta oli end tükk aega niiviisi väsitanud, ujus ta välja väikesesse lahte üle nende kahe kalju juure, mis, üks teisest umbes nelikümmend meetrit eemal, moodustasid poolümariku korallipingi tipu. Ta ronis kaljule ja lasi end kuivatada soojal hommikupäikesel.

Äkki haaras teda hirmus ehmatus. Ta ei olnud siiaaani sugugi mõelnud mehele, kes pidi temaga koos elama saarel. Stanford oli nimetanud teda kapten Trentiks New-Yorgi politseist. Nimi näis talle tuttav, kuid ta ei teadnud, kus seda oli kuulnud. Mis pidi mõtlema see mees, kui teda oli näinud! Ta peaks teda häbituks ja lubaks ehk enesele intiimsusi. Ehmunult libistas ta end, rannalt eemal, vette; kui ta ujudes jõudis liivarannale, roomas ta riiete juure ja riietus kiirelt.

Ta ei läinud kohe majja tagasi, vaid võttis ette lühida rännaku kaldal läbi põõsaste ja üle kaljude, kuni teatas end nälg. Ja see tõi talle meele, et ta oli sunnitud ise hoolitsema oma elu ülespidamise eest.

Ta peatus inestanud veranda astmetel. Laudade ja toolide kaos oli ruumi andnud kodusele korrale. Laud oli puhtalt kaetud. Portsellaanõude seas nägi ta kannu, millest kerkis kohvi lõhn; kannu kõrval seisid karbid piima ja marmelaadiga, vaagnad kuivikute, piima ja suhkruga.

Kuna Lilian vaatles inestades meelitavat einelauda, tõusis puhketoolist veranda lõpul mehe kogu. Ilma kiirusega ajas ta end püsti ja lähenes aeglaselt noorele tütarlapsele.

Kopsuhaiged ja dieet.

Juba mõningaid aastaid pööratakse erilist tähelepanu kopsuhaigete arstimisele nõõdukate söökidega ja jookidega. Loo-butakse kõigist konserveeritud ja vürtsitud toitudest ja selle asemel soovitatakse süüa vaid värsket puuvilja ja aiavilja.

Edasi on kõvasti keelatud tarvitada tubakat, alkoholi või kofeiini, sest kõik need on kahjulikud eriti kopsuhaigetele. Sellistele haigetele soovitavad arstid juua ainult **koffeiinita** kohvi, sest see on täiesti kahjuta, kuid maitse ja arooni poolest ei eraldu ta ühestki teisest kohvist.

Tahtmatult astus Lilian samnu tagasi, nii vähe meelitatav oli vaade, mis talle end pakkus. Ta nägi pruunide juuste rägastikus, mis olid kammitud näilikult ainult niiskete sõrmedega, nägu, mida piiras mitmenädalane habe, edasi lai ülgu ja tugevaid käsi varsid tumesinises villases jakis, mis jättis vabaks kaela ja osa rinda. Kortsunud püksid ebamäärases värvis ja purjeriidest kingad, mis olid kord valged olnud, täiendasid mehe riietust.

Kas võis see olla mees, kellest oli kõnele- lenud Sanford, politseiametnik New-Yorgist. Ta nägi välja nagu abjunktija, paremal juhusel nagu madrus. Sugugi mitte usaldus- äratav. Noor tütarlaps, harjunud ravitsetud inimestega, tundis ta lohakat välimust vastikuna. Ainult mehe helesinised silmad, mis lõbusalt pilgutusid ja ta humooririkas suu kõnelesid ta eest.

„Te olete . . . ?“ küsis Lilian.

„Frederick Trent New-Yorgi politseist, seekord ebavabatahtlikul puhkusel,“ vastas mees naeratades. „Mul oli juba au teid kutseliselt tundma õppida, preili Cortland, kuid ma ei pane pahaks, kui te mind ei mäleta, eriti mu praeguses seisukorras. Tean, et pidasite mind hernehirnutiseks. Mõned nädalad laevaruumis, kus on kõige pimedam ja rüüasem, on minust selle teinud,“ lisas ta seletavalt.

Lilian vaatles teda kriitiliselt, siis pööras ta pilgud ära nagu tundes vastumeel- sust, mis näis mehele löbu tegevast.

„Mul ei olnud veel aega end korraldada,“ jätkas ta, kui Lilian vaikus. „Arvasin, et olete oma supeluse järele näljane.“

Liliani nägu kattis sügav puna.

(Järgneb).

Tõtt ja nalja.

Ameerika nali.

Kaebajale on 500 dollarit kahjutasu välja mõistetud ja advokaat annab talle tsheki 100 dollari peale.

„Nii,“ ütleb ta, „selle saate nüüd pärast kõiki kulusid maha arvates. Mis te ütlete? Kas olete rahul?“

„Tahaksin ainult teada, härra advokaat, kumb meist kahest õieti auto alla jäi. Teie või mina?“

„Kave“ juures.

Kolla Vellneril on väike sugulane, kes teda kord vaatama tuleb. Vellner näitab poisile muu seas ka vabriku juures olevat kauplust ja ütleb siis:

„Poisu, siit kastist tohid sa enesele nüüd kolm peotäit šokoladikompekke taskusse pista.“

Poiss hakkab nutma.

„Noh, mis sul nüüd on?“ küsib Vellner.

„Kuidas saan ma kolm peotäit võtta, kui mul ainult kaks kätt on?“ vastab poiss.

Tristan Bernard,

kuulus prantsuse kirjanik, tahtis Pariisi eeslinnas ühes tundmatus restoraanis lõunat süüa ja tellis enesele beelsteaki.

Kui ta oli veerand tundi oodanud, tõi kelner taldrekuga midagi, millest aru ei võinud saada, mis see õieti oli.

„Kelner!“ hüüdis Tristan Bernard.

„Palun!“

„Mis see õieti peaks olema?“

„Beelsteak!“

„Beelsteak? Teie ei tohiks selliste asjadega oma aega raisata, vaid peaksite parem raha teenima.“

„Kuidas te seda mõtlete?“

„Noh,“ lõpetas Bernard, „kui mul oleks teie kujutlusvõime, ma ei viidaks siin tühistes asjadega oma aega, vaid kirjutaksin romaane!“

Oskas.

Keegi uhke linnahärra leidis, et üks maamees temale väga sarnanes. Nõõkrvalt küsis ta:

„Kas sinu ema mitte liig tihti linnas ei käinud?“

„Ei,“ vastas maamees nupukalt, „minu ema mitte kunagi, aga minu isa käis siin tihti!“

Restoraanis.

„Kelner, silmitsege kord seda kanaküpsist! Pole muud kui nahk ja kondid.“

„Kuulen, mu härra. Kas soovite siia juure ka veel sulgi?“

*

„Härra, kas teie ei tahaks ennast lasta kinnitada õnnetuse vastu?“

„Lubage, isegi restoraanis tülitate inimesi. Ei mina kinnitust ei vaja. Minul ei juhtu mingisugust õnnetust.“

„Täna võib olla ometi. See härra, kes seal praegu maksab, on poksimeister ja teie istute tema uuel kübaral.“

Vana neegrinaine

palub Ransase osariigi kubermeri oma meest vangist vabastada.

„Mis asjas oli ta süüdlane?“

„Varastas ühe singi.“

„Miks palud sa siis tema vabastamist. On ta sulle siis nii armas?“

„Oh ei, ma ei salligi teda.“

„On ta muidu siis viks ja virk?“

„Hoidku! Kõige laisem ja närusem mees on ta.“

„Jah, aga ütle siis, mis pärast tahad sa, et ma ta vabastaksin?“

„Jah, vaadake, härra kuberner, meie singid on otsas!“

*

Anatole France jutustas heameelega järgmist väikest lugu: Esimest korda abielludes, lubas ta kutsuda vaimuliku ja lubas sel isegi juuresolijatele pidada väikese kõne. Kõne oli väga hea. Meister tänas vaimuliku soojade sõnadega. Seal sosistas see: „Meister, et näidata tänu-meelt teie armastusväärse tolerantsi vastu, laenasin selle kõne teie teosest.“

Ametivennalikkus.

Kui Alexander Dumas oli seltskonnas, paluti teda ikka midagi ta dramaatilistest teostest ette kanda. Dumas keeldus tavalikult, kuid seletas ühel päeval, et oma teose asemel kannab ette ühe teise autori dramaatilise teose. Küsitud, miks ta on nii alandlik ja annab võistlejale eesõiguse, andis luuletaja järgmise vaimuka vastuse: „Mu rõõm on siis kindlasti tagatud! Kui tükk meeldib, rõõmustan ettekandjana. Kui ta ei meeldi, rõõmustan ametivennana!“

*

„Su nägu on ilusti puhas, kuid kust oled saanud oma määrinud sõrmed?“

„Aga emake, nendega pesin ju,“ nägu.“

*

Näitlejanna (direktorile): „Uues tükis pean lõpul surema murtud südamega! Kuidas pean teadma, kuidas seda teha?“

„See on hoopis kerge. Vaadeldge ainult tüki autori peale esimest proovi.“

Algab kümnes aastakäik.

Jälleli on mööduud üks aasta kõigi oma rõõmude ja muredega. Ja iga inimene peab tagasi vaadates tunnistama, et palju on muutunud ja et muutlikus maailmas meile ustavad on peaaegu asjad. Kuid elutute asjade hulgas on ometi olemas veel üks hingestatud asi: **ajakiri**. Tema on meie ustavaim sõber ja parim saatja, kes alati on valmis meile jagama jõudu, lohutust, õpetust ja ajaviidet, kui meid valdab eluvõistlusis mõnel hetkel tüdimus ja tühjus. Tema lohutab meid mures, aitab meid üle elu igavatest tundidest, paneb meid unustama elu raskusi ja juhib meie mõtteid vaikseil tunnel aatelisele kõrgusele.

Ajakiri „ROMAAN“ algab 1931. aastaga oma kümnendat aastakäiku. Nagu juba üheksa aastat, mil ta on saanud tuhandetele lahutamatuks sõbraks, tahab „ROMAAN“ kümnendalgi aastal oma sisu valikul olla teadlik, mis ta **võib** ja mida ta **ei** või oma lugejatele pakkuda. Hea hulgast tahab ta valida ja anda ainult kõige paremat.

Esimeses numbris hakkavad „ROMAANis“ ilmuma romaanid: 1) „**Häbiplekk**“, põnev jutustus maarahva elust, ja 2) „**Salavõrgud**“ kütkestav romaan Ameerika salakaubavedajate ja New-Yorgi kesklinna elust. **Kolmanda** jutuna toome kuulsat Helweetsia kirjaniku **Ernst Zahni** „**St. Gotthard**“, mis on haruldane oma laadilt ja ilult. Peale nende on meil veel hulk lühemaid jutustusi kõigi maade kirjanikkude töödest tagavaral ja korda ootamas, ja neist ilmub igas numbris vähemalt 4–6 juttu. Peale selle toome aasta jooksul kõiksugu reisi- ja muud kirju.

Pilte ilmutame igas numbris **suure hulga**; eriti tutvustame Eesti tähtsamaid tegelasi nende tähtpäevade puhul.

Edasi toome igas numbris mõistatusi, tõtt ja nalja ning luuletusi.

Nagu juba üheksa aastat, nii ilmub ajakiri „ROMAAN“ ka 1931. aastal kaks korda kuus täpselt. Tema väljaandjaks on nagu ennegi kirjastusosaühisus „**Areng**“, mis seisab kindlal alusel ja on sellepärast tagatiseks ajakirja korralikule ilmutamisele.

Proovinumbriid saadetakse soovijaile hinnata.

„ROMAANI“ iga number saadetakse kohe pärast ilmumist tellijaile kätte. Samuti on ta üksikud numbrid juba teisel päeval pärast ilmumist igal pool Eestis üksikute numbrite müüjatelt saada nii linnas kui maal.

Et tulla vastu lühema aja „Romaani“ tellijaile, alandasime tellimishinda 2 ja 3 kuu viisi.

„Romaani“ tellimishinnad 1931. aastaks on nüüd järgmised:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 7.50	3 kuud (6 nr-t)	Kr. 2.—
9 „ (18 „)	„ 6.—	2 „ (4 „)	„ 1.50
6 „ (12 „)	„ 4.—	1 „ (2 „)	„ —.80

Üksiknumber 40 senti.

Kõik aastakäigud 1922—1930 on veel saada.

Tellimistega palume rutata.

Kirjastus-osaühisus „**Areng**“
Tallinnas, Müürivahe, 16, tel. (2)12-53.

KESKMISEHINNALISTE KUUESILINDRILISTE

haruldased omadused on:

4 edasikiirust — vaikne kolmas ja kiirkäik — standard käiguvahetusega.

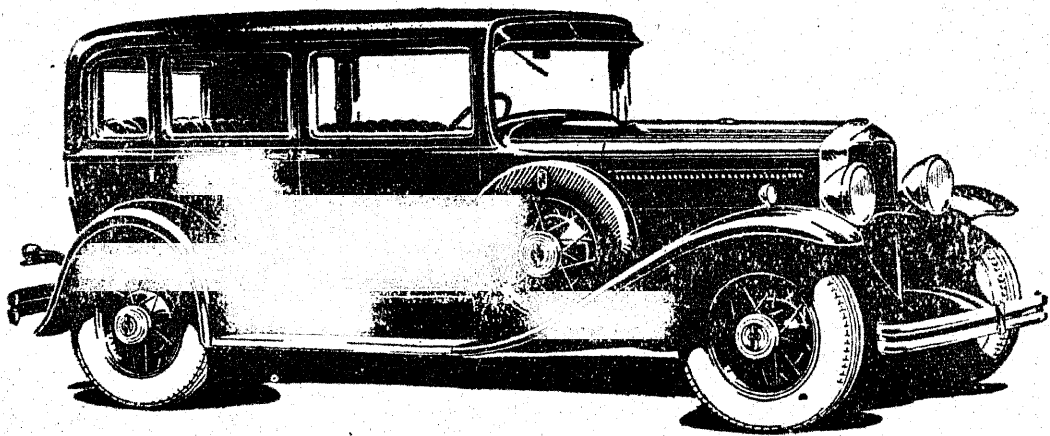
VÄLIMUS
VÕIME
MUGAVUS
VÄÄRTUS

Durant inseneride saavutus mudel 6—17 haruldases ilus ja väärtuses on leidnud kõikjal tunnustuse ja heakskiitmise.

Igäiks, kes katsestab Durant 4-edasikiiruse transmissiooni — vaikset kolmast ja kiirkäiku — standard käiguvahetusega, veendub, et Durant 6—17 ületab igas suhtes parima keskmisehinnalise vankri.

Duranti kere ehituskunsti edu peitub tõukeid sumbutava puust raamiga teraskonstruksiooni tugevuses.

Uue Durant 6—17 ja uue 6—14 autodest on saadaval: sedan, phaeton, roadster, coach ja coupe kere tüüpe.

DURANT

HEAVANKER

Ainu-
esindaja:

HEINR. LAGUS,

Tallinn, Müürivahe tän. 16
Tel. (2)12-53. Laenu-panga m.